

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка II курсу, групи 672-3
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Микитей Анастасія Степанівна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Грешко Роман Ігорович _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ___ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Микитей А.С. Управління структурою капіталу підприємства – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики управління структурою капіталу на підприємствах. Досліджена економічна сутність та види капіталу, теорії управління структурою капіталу. Проведена оцінка фінансового стану та структури капіталу досліджуваного підприємства, а також запропоновані шляхи вдосконалення напрямків формування та використання фінансових ресурсів задля оптимізації структури капіталу.

Ключові слова: капітал, власний капітал, позиковий капітал, структура капіталу, управління, фінансовий стан, фінансовий аналіз.

ANNOTATION

Mykytei A.S. Management of the capital structure of the enterprise. – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, a study of the theory and practice of capital structure management at enterprises was conducted. The economic essence and types of capital, theories of capital structure management are studied. An assessment of the financial condition and capital structure of the investigated enterprise was carried out, as well as ways of improving the directions of formation and use of financial resources in order to optimize the capital structure.

Key words: capital, equity capital, loan capital, capital structure, management, financial condition, financial analysis.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.С.Микитей

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Економічний зміст капіталу підприємства.....	9
1.2. Класифікація капіталу підприємства.....	16
1.3. Управління структурою капіталу підприємства.....	25
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ТОВ «ВІОЙЛ-ЗЕРНО».....	34
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	34
2.2. Аналіз складу капіталу ТОВ «Віойл-Зерно».....	44
2.3. Оцінка структури капіталу підприємства.....	52
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ТОВ «ВІОЙЛ-ЗЕРНО».....	57
3.1. Шляхи оптимізації структури капіталу підприємства.....	57
3.2. Стратегічні орієнтири формування ефективної системи управління структурою капіталу підприємства.....	63
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне підприємництво вимагає від керівників підприємств постійної адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Однією з найважливіших складових успішної діяльності підприємства є ефективне управління його фінансовими ресурсами, зокрема, структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу є однією з ключових стратегічних задач, спрямованих на досягнення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Ця проблема є актуальною та має значущий вплив на фінансовий стан та результативність підприємства, а також на його здатність витримати випробування ринкових умов.

Дослідженнями проблем управління структурою капіталу займалися науковці як: Алескерова Ю.В., Воля Н.В., Домбровська С.О., Єгорова О.В., Кадацька А. М., Карпенко О.О., Комазов П. В., Ковальчук І.В., Олександренко І.В., Патута О.С., Польова О.Л., Рибіцька А.В., Рябикіна К.Г., Рубаха М.В., Савельєва Т.М., Сарапіна О.А., Семенов А.Г., Серік Ю.В., Сілакова Г. В., Стойко О.Я., Ушеренко С.В., Шкода М. С. та інших.

Наукові погляди на управління структурою капіталу варіюються, але можна виділити деякі загальні тенденції та підходи, які визначають уявлення як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців:

1) моделі і теорії – фахівці розвивають різні моделі та теорії для аналізу структури капіталу. Ці моделі включають у себе теорію Модігліані-Міллера, теорію оптимальної структури капіталу, теорію агентських відносин та інші. Вони допомагають розуміти вплив різних факторів на рішення компаній щодо структури капіталу;

2) підходи до оптимізації – науковці розглядають управління структурою капіталу як завдання оптимізації, яке включає в себе баланс між власним та запозиченим капіталом з метою максимізації вартості компанії;

3) правові аспекти – фахівці враховують правові аспекти в управлінні структурою капіталу. Наприклад, ставлення до боргових та власних коштів може змінюватися в залежності від регулювань у різних країнах;

4) емпіричні дослідження – науковці проводять багато емпіричних досліджень, щоб вивчити, які фактори впливають на рішення компаній щодо структури капіталу. Ці дослідження базуються на фінансових даних та дослідженнях різних компаній.

Отже, магістерська дипломна робота присвячена розгляду теми управління структурою капіталу підприємства. Управління структурою капіталу є однією з ключових фінансових аспектів для підприємств будь-якої галузі. Розуміння та оптимізація структури капіталу має велике значення для фінансової стабільності, зростання прибутку і ризик-менеджменту. Отже, актуальність даної теми визначається кількома чинниками:

1) структура капіталу підприємства впливає на його фінансову стабільність та здатність протистояти фінансовим труднощам, що виникають у сучасному бізнес-середовищі;

2) вибір між різними джерелами капіталу (власний капітал, запозичений капітал) впливає на ризики та рентабельність підприємства;

3) для розвитку підприємству часто потрібен додатковий капітал, тому вибір і оптимальне використання джерел капіталу визначає, наскільки ефективно підприємство може залучати фінансові ресурси для інвестицій;

4) в умовах постійних змін в економіці, технологіях та регулюванні, дослідження управління структурою капіталу допомагають адаптувати фінансові стратегії до нових умов.

Загалом, управління структурою капіталу підприємства залишається ключовою складовою фінансового менеджменту і продовжує привертати увагу дослідників і практиків в галузі фінансів та економіки задля розробки моделей та стратегій управління капіталом, щоб досягти більшої стійкості та ефективності для підприємств у сучасних умовах.

Метою магістерської дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління структурою капіталу підприємства. У роботі будуть враховані теоретичні аспекти оптимізації структури капіталу, а також будуть розглянуті практичні аспекти її застосування на підприємствах. Дослідження структури капіталу сприятиме більш глибокому розумінню фінансових процесів на підприємстві та допоможе розробити рекомендації, спрямовані на забезпечення стійкого розвитку та підвищення ефективності підприємств в умовах сучасної економіки.

Відповідно до поставленої мети, у цій роботі розглядаються наступні питання:

- визначити економічний зміст капіталу підприємства;
- розглянути класифікацію капіталу підприємства та теорії управління структурою капіталу;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємству;
- провести аналіз складу капіталу підприємства та здійснити оцінку структури капіталу;
- запропонувати підприємству шляхи оптимізації структури капіталу підприємства;
- сформулювати стратегічні орієнтири формування ефективної системи управління структурою капіталу.

Об'єктом проведення дослідження виступає фінансово-господарська діяльність ТОВ «Віойл-Зерно».

Предметом дипломної магістерської роботи є відносини, які виникають в результаті теоретичних і практичних аспектів формування оптимальної структури капіталу.

Методологічна база. Дипломна робота базуватиметься на аналізі літературних джерел, емпіричних дослідженнях та методах фінансового аналізу (аналіз, синтез, узагальнення, розрахунково-аналітичний, графічний, економіко-математичний).

Інформаційною базою для здійснення фінансового аналізу стала бухгалтерська звітність підприємства за 2018-2022 роки (баланс, звіт про фінансові результати та звіт про власний капітал). У якості джерел інформації були опрацьовані та використані Статут підприємства, підручники, монографії, публікації періодичних та інтернет-видань, аналітичні матеріали з фінансового менеджменту та оцінки фінансового стану.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:

- набуло подальшого розвитку визначення капіталу як економічної категорії, в тому числі визначення власного та позикового капіталу;
- систематизовано теорії управління капіталом підприємства.

Практичне значення результатів дослідження. За результатами дослідження структури капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» було сформовано та запропоновано керівництву шляхи оптимізації структури капіталу. Дані пропозиції були розглянуті фінансовим відділом та впроваджені на підприємстві, що підтверджено виданою довідкою.

Усі основні результати магістерської дипломної роботи отримано автором особисто.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дипломна робота становить 88 сторінок. Робота містить 15 таблиць, 19 рисунків, список використаної літератури з 52 найменувань, 16 додатків

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст капіталу підприємства

Важливою частиною в управлінні організацією є забезпечення її діяльності необхідним і достатнім обсягом капіталу. В умовах сучасного економічного розвитку доцільно приділити більше уваги питанню ефективного управління капіталом. Саме тому необхідно дослідити поняття капіталу підприємства та сутність його структури.

Капітал підприємства – це загальна сума грошових, матеріальних і нематеріальних коштів, інвестованих у створення його активів.

Капітал є однією з найбільш вживаних економічних категорій. Він стає основою створення та розвитку підприємств і представляє інтереси всіх учасників ринкових відносин в процесі свого функціонування. Будь-яке підприємство, яке займається виробничою або іншою комерційною діяльністю, повинне мати певний капітал, адже він необхідний для придбання прав і привілеїв задля здійснення господарської діяльності.

Капітал – це та частина активів підприємства, яка може бути визнана власністю підприємства без умов і обмежень.

Варто зазначити, що капітал є не тільки економічною, а й обліковою категорією та неодмінною умовою функціонування будь-якого підприємства. Він завжди був предметом дослідження багатьох вчених. Питання про сутність капіталу досліджується з моменту зародження економічної думки та осмислення фактів і явищ господарського життя. На кожному етапі розвитку економічної науки капітал розглядався по-різному і мав свої особливості.

Термін «капітал» походить від латинського слова «capitalis», що перекладається як «головний». Протягом багатьох століть учені з різних економічних шкіл вивчали капітал з різних точок зору та в різних формах.

У таблиці 1.1 показано історичний розвиток підходів до вивчення змісту поняття «капітал».

Таблиця 1.1.

Еволюція підходів до дослідження сутності капіталу [21, с.295]

Економічна школа	Місце виникнення і період	Представники школи	Підхід до вивчення капіталу
1	2	3	4
Меркантилізм	Англія, Франція, Італія й ін., остання третина XV ст. – XVII ст.	Антуан де Монкретьєн, Томас Мен	Торговий капітал, або купецький капітал, є предметом дослідження. Вивчалися джерела його нагромадження та зростання.
Фізіократи	Франція, середина XVIII ст.	Франсуа Кене	Землеробський капітал є об'єктом дослідження. Розкрили продуктивність землі як джерела багатства.
Англійська класична політична економія	Англія, XVII – XVIII ст.	Вільям Петті, Адам Сміт, Давид Рікардо	Виробництво доданої вартості та розподіл цієї вартості за сферами застосування капіталу у виробництві, торгівлі та фінансах були використані для вивчення сутності капіталу.
Економічне вчення Карла Маркса	Німеччина, XIX ст.	Карл Маркс	Вивчав виробництво доданої вартості та соціальні зв'язки між працею та капіталом як факторами виробництва.
Неокласичний напрямок економічної теорії	Остання третина XIX ст. – XX ст.	Джон Бейтс Кларк, Альфред Маршалл, Жан Батист Сей	Розглядали капітал як один із компонентів виробництва, який генерує прибуток.
		Рудольф Гільфердінг	Фінансовий капітал є об'єктом управління. Розглядав початок акціонерного капіталу та його розвиток у фінансовий капітал.

Дослідження еволюції поглядів економістів на тлумачення категорії «капітал» виявляє багатоаспектність цієї категорії. Це підтверджується різними

висловлюваннями про природу капіталу представників різних економічних шкіл. Однак така різноманітність залежить від часових рамок, відповідної економічної ситуації, існуючих економічних зв'язків, рівня розвитку економіки та суспільства. Хоча кожен етап розвитку економічної думки має різний погляд на капітал, усі вони єдині в тому, що капітал пов'язаний зі здатністю приносити дохід.

Таким чином, вивчення поглядів на категорію «капітал» є передумовою для подальшого вивчення сутності капіталу в працях сучасних економістів, щоб порівняти зміни та еволюцію поглядів на цю категорію.

Класики політичної економіки, такі як Адам Сміт, Давид Рікардо та Джон Мілль, створили нові точки зору на сутність капіталу. Адам Сміт розумів капітал як запас. Він дійшов висновку, що капітал – це продукт минулої праці, і тому він може бути не використаний протягом певного періоду часу в процесі виробництва. Адам Сміт, як і фізіократи, поділив функціонування капіталу на дві категорії: основну та змінну. Давид Рікардо вважав, що капітал є частиною багатства, яке використовується у виробництві та складається з машин, механізмів, інструментів тощо. Давид Рікардо запропонував розділити капітал на оборотний і основний, враховуючи час зношування капіталу та частоту залучення нових ресурсів для відтворення. Джон Кейнс відкрив нову еру економічної філософії. Він розглядав капітал як засіб тривалого використання, а не як інструмент обліку, який заробляє вартість безпосередньо в процесі обміну [22, с. 119].

У XIX столітті почався новий період у економічній думці. Карл Маркс і Фрідріх Енгельс заснували його. Підхід Карла Маркса вважає, що капітал не складається з усіх матеріальних і виробничих засобів. Він визначає капітал як засоби виробництва, які стали капіталом. Карл Маркс розглядав капітал як вартість, яка самостійно зростає в процесі виробництва. Цей підхід стверджує, що капітал проходить через три стадії: виробництво, гроші та товари. Вони змінюються один за одним, створюючи нову вартість. Карл Маркс вважав, що кожен новий капітал, який з'являється на товарному чи грошовому ринку,

спочатку стає грошима, а потім перетворюється на капітал [51, с. 25].

Протягом багатьох років вчені з різних економічних шкіл досліджують сутність капіталу та його економічний зміст. Термін «капітал» є одним із основних і важливих у економічній науці [30, с. 115].

Капітал є однією з найважливіших складових для формування та розвитку економічної системи. Споживання та розподіл матеріальних благ залежать від капіталу. Упродовж багатьох століть дослідники розглядали поняття «капітал» як складну та неоднозначну категорію. Однак проблема капіталу та його структури залишається актуальною в міру розвитку економіки [7, с. 91].

Підходи вчених до сутності поняття «капітал підприємства» наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Підходи до сутності поняття «капітал підприємства»

Автор	Визначення сутності «капітал підприємства»
1	2
Бугинець Ю.Ф. [3]	Капітал – необхідний елемент виробництва, який включає в себе боргові компоненти, нерозподілений прибуток, привілейовані акції та звичайні акції.
Гончаренко А.С. [7, с. 91]	Капітал підприємства – це фінансові ресурси, які постійно обертаються, відображаються в пасиві балансу та приносять прибуток, а також використовуються для здійснення господарської діяльності підприємства.
Зборовська Ю.О. [14 с. 35]	Капітал – це запас економічних благ, який складається з грошових коштів і ресурсів, які були накопичені за рахунок заощаджень. Він використовується власником як інвестиційний ресурс і компонент виробництва з метою отримання прибутку. Це відбувається в ринковій економіці на основі принципів ринку та пов'язано з часом, ризиком і ліквідністю.
Кравцова А.М. [19, с. 34].	Фінансові ресурси, які має підприємство для ведення бізнесу та отримання доходу, відомі як капітал.
Кочкодан В.Б. [21]	Капітал – це вкладення в активи, які є в розпорядженні компанії та достатні для виконання фінансової та господарської діяльності та отримання прибутку.
Пігуль Н.Г. [31, с. 252]	Капітал підприємства складається з усіх власних і позикових фінансових ресурсів, які є у його розпорядженні та дозволяють йому фінансувати свою діяльність для досягнення головної мети підприємства.

Продовження табл. 1.2

1	2
Черниш С.С. [48, с. 160]	Капітал – це ресурси, які компанія має в розпорядженні для здійснення операцій з метою отримання прибутку.
Швиданенко Г.О. [49, с. 204]	Капітал складається з частини фінансових ресурсів, які фірма має в обороті, а також грошей, які вона отримує від цього обороту.
Школьник І.О. [51, с. 25]	Фінансові кошти підприємця, відбиті в пасиві його бухгалтерського балансу, відомі як капітал.
Щербань О.Д. [52, с. 286].	Всі фінансово-економічні ресурси підприємства, втілені в його власності, використовуються для збільшення відтворення з метою отримання прибутку, відомі як капітал.

У роботах [19; 49; 51] капітал вважається ресурсом, призначеним для участі в економічних процесах з метою отримання доходу. Такий метод демонструє економічну природу капіталу на стадії виробництва. Якщо розглядати капітал як сукупність засобів виробництва, необхідних для виробничої діяльності підприємств, капітал є однією з можливих стадій його існування. Варто зазначити, що в СРСР будь-який капітал не був предметом дослідження. Крім того, наукове розуміння економічної природи фінансового капіталу підприємництва було створено лише з початком ринкової трансформації економіки. У той же час більшість сучасних економістів-фінансистів вважають «фінансовий капітал» і «капітал» синонімами фінансових ресурсів.

Тому, більшість науковців розглядають грошову форму капіталу. Водночас прихильники цієї позиції дотримуються різних поглядів стосовно складу та природи грошового та фінансового капіталу. Перші розглядають капітал як частину фінансових ресурсів, вкладених в економічний процес; другі додають до них отриманий прибуток; треті розуміють капітал як частину власних та позикових фінансових ресурсів, вкладених в економічний процес з метою отримання прибутку; четверті додають до них залучені кошти.

Таким чином, поняття «капітал» має стосуватися всіх майнових та інтелектуальних цінностей, які інвестор вкладає в об'єкт підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

Коли мова заходить про економічну сутність капіталу підприємства, важливо враховувати наступні основні характеристики:

- капітал є основним фактором виробництва;
- фінансові ресурси, які забезпечують дохід підприємства називають капіталом;
- основним показником ринкової вартості підприємства є капітал;
- основним джерелом доходу власників є капітал підприємства;
- позитивна динаміка капіталу є ключовим показником функціональної ефективності компанії [51, с. 26].

Виходячи з наведених визначень капіталу як економічної категорії, можна визначити, що капітал – це всі фінансово-економічні ресурси підприємства, які втілені в його майні, що використовується для розширеного відтворення для отримання прибутку. В процесі ведення фінансово-господарської діяльності підприємства капітал використовується як інвестиційний та виробничий ресурс та при цьому він служить засобом передачі аналітичної інформації для управління підприємством на підставі кругообігу капіталу.

Зміни в капіталі впливають на багато речей, які відбуваються під час операційної діяльності компанії. Сюди входить отримання чистого прибутку або збитків протягом звітного періоду, розподіл прибутку, переоцінку необоротних активів, внески учасників, вилучення капіталу та інші події, які безпосередньо впливають на збільшення або зменшення власних коштів підприємства, а також його чистих активів [23, с. 333].

Згідно з аналізом економічної сутності капіталу, підхід до визначення поняття «капітал» змінює інші основні характеристики цієї економічної категорії, такі як форма функціонування підприємства та його відображення у фінансовій та бухгалтерській звітності.

Наведемо різні аспекти сутності капіталу як економічної категорії (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Взаємозв'язок сутнісних аспектів категорії «капітал» підприємства [21, с. 296]

Отже, у сучасному економічному середовищі все більше уваги слід приділяти питанню ефективного управління капіталом. Капітал є однією з найбільш широко використовуваних економічних категорій. Під капіталом розуміють частину активів компанії, яка може бути визнана власністю компанії без будь-яких умов чи обмежень. Водночас, більшість сучасних фінансових економістів вважають «капітал» та «фінансовий капітал» синонімами фінансових ресурсів. Саме тому необхідно досліджувати поняття капіталу підприємства та особливості його структури. Варто зазначити, що капітал є не лише економічною, але й бухгалтерською категорією та необхідною умовою функціонування будь-якого підприємства. Важливою частиною управління організацією є забезпечення наявності необхідного та достатнього капіталу.

1.2. Класифікація капіталу підприємства

Для великої частини підприємств основною складовою власного капіталу є статутний капітал, а деякі підприємства мають пайовий капітал, і в цьому випадку статутний капітал формується за рахунок пайових внесків. Складові частини капіталу підприємства наведені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Складові частини підприємницького капіталу [30, с. 116]

Сніжко Л.Л. вважає, що «стабільність і розвиток підприємства в значній мірі забезпечується його власним капіталом». Потреба у власному капіталі, на думку вченого, виникає тоді, коли протягом певного проміжку часу доходи і витрати не покриваються одночасно [43, с. 402].

У сучасній економічній літературі, залежно від предмета та об'єкта

дослідження науковці пропонують різні трактування власного капіталу, які постійно доповнюються та трансформуються в міру розвитку економічної системи.

Власний капітал є одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, який є основою інформаційного забезпечення для здійснення фінансового аналізу підприємства. Варто зазначити, що дана категорія забезпечує розвиток підприємства та його фінансову стабільність.

Система фінансового менеджменту підприємства часто використовує категорію «власний капітал». Тим не менш, економічна сутність цієї категорії та її розвиток показують, що вона існувала ще до появи механізмів управління фінансами підприємств. Власний капітал є основою для створення та розвитку будь-якого підприємства, незалежно від форм власності та організації [8, с. 102].

Власний капітал є основою фінансово-економічної бази підприємства, і він використовується для забезпечення постійної та стійкої фінансової діяльності підприємства. Відмітимо, що величина власного капіталу є найкращим показником результативності компанії. Це дозволяє оцінити ефективність діяльності компанії, рентабельність, високу конкурентоспроможність на ринку та фінансову стабільність. Для кредиторів власний капітал є показником стабільності та відповідальності компанії. Коли компанія має більший власний капітал і меншу кредиторську заборгованість, вона має кращі стосунки з різними юридичними та фізичними особами [38].

Завжди вважалося, що найскладнішим питанням є питання про природу власного капіталу. Таким чином, воно привернуло увагу учених різних шкіл економічної теорії. Вчені по-різному трактували поняття «власний капітал» залежно від рівня економічного розвитку суспільства (табл. 1.3).

Погляди кожного з представників економічної думки, наведені в таблиці 1.3, є ані правильними, ані хибними. Це пояснюється тим, що кожен дослідник адаптував значення поняття капіталу для вирішення конкретних проблем і завдань у різних економічних ситуаціях і часах.

Таблиця 1.3.

Визначення та поняття «власний капітал» в різних джерелах

Автори	Визначення власного капіталу
1	2
Міщук Є.В. [26]	Власний капітал – це гроші, які засновники підприємства внесли або залишили на підприємстві з оподаткованого прибутку.
Бутинець Ф.Ф [3]	Власний капітал – це загальна вартість активів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються для створення активів.
Ловінська І.Г. [23]	Власним капіталом є загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються для створення активів..
Черниш С.С. [48]	Незалежно від джерел доходу та прибутку, власний капітал підприємства поділяється на вкладений капітал.
Погріщук Г.Б. [32]	Самозростаюча вартість, створена інвестованими та накопиченими фінансовими ресурсами, які належать компанії на правах власності та використовуються для фінансування її діяльності, називається власним капіталом.

Проаналізувавши різні думки авторів щодо поняття власного капіталу підприємства, робимо висновок, що сучасна теорія і практика не має його загальноприйнятого визначення.

Проте різноманіття поглядів і відсутність чіткого та однозначного визначення поняття «власний капітал» у сучасній науковій літературі породжує проблеми при веденні бухгалтерського обліку та звітності. Залежно від змісту, що вкладається в цей показник, змінюється формування управлінських рішень власників та керівників, а також висновки експертів та аналітиків.

Суть власного капіталу – це сукупність фінансових ресурсів, отриманих з різних джерел і мобілізованих через економічні відносини з метою підвищення прибутковості та рентабельності власного капіталу компанії. Цю ідею можна підтвердити, досліджуючи різні підходи до визначення, що таке власний капітал. Кожна частина власного капіталу виконує свою роботу та забезпечує ефективність діяльності компанії [17, с. 312].

З економічної точки зору процес створення, розподілу, використання та відтворення ресурсів на підприємстві представлений власним капіталом. До

початку діяльності підприємства власники вкладають лише невелику суму статутного капіталу та прибуток від продажу акцій, який перевищує їх номінальну вартість [23, с. 329].

Гарасим П.М. визначає економічну сутність власного капіталу таким чином:

- він є головним основним фактором виробництва;
- він описує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток;
- використовується як основне джерело оцінки добробуту власників компанії;
- є основним індикатором ринкової вартості підприємства [5, с. 70].

Сніжко Л.Л. стверджує що «величина власного капіталу є основою фінансової стійкості, незалежності та розвитку підприємства, а нерозподілений прибуток є одним із основних джерел його формування». Вважається, що розвиток підприємства у сучасних умовах визначає необхідність планування власного капіталу. Для цього необхідно розробити раціональну дивідендну політику та встановити оптимальне співвідношення. При цьому рішення потребують обґрунтування та реалізації, щоб забезпечити ефективне функціонування та розвиток підприємства. На скільки раціонально використовується капітал на підприємстві та чи буде доцільним залучення капіталу з інших джерел залежить в значній мірі від ефективного управління власним капіталом [43, с. 405].

Можна зробити висновок, ті підприємства, що використовують лише власний капітал, мають найвищий рівень фінансової стійкості (тобто коефіцієнт автономії рівний одиниці).

Багато вчених класифікують власний капітал за складом. Пропоную розглянути, як можна класифікувати власний капітал відповідно до форми та рівня відповідальності. (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Класифікація власного капіталу підприємства за формою та рівнем відповідальності [46, с. 111]

Застосування цієї форми класифікації власного капіталу дозволяє засновнику визначити, скільки капіталу було інвестовано, скільки капіталу було отримано безкоштовно та скільки капіталу було отримано протягом звітного періоду. Капітал, який є юридично визначеним в установчих документах, відрізняється від капіталу, який не є обов'язково визначеним законодавством.

У світовій практиці власний капітал підприємства можна поділити на дві складові залежно від часу створення та джерела фінансування.

Вкладений (інвестований) капітал – це сума коштів, внесена власниками під час створення підприємства. Обсяг вкладеного капіталу бути змінений лише шляхом додаткових інвестицій або вилучення коштів власниками.

Зароблений капітал – це сума грошей, які власники заробляють і повертають у бізнес (вони можуть отримати частину прибутку, наприклад, у вигляді дивідендів). Ця цифра показує, наскільки зросли чисті активи підприємства протягом його існування.

Наочно розглянути даний поділ можна за допомогою рис. 1.4:

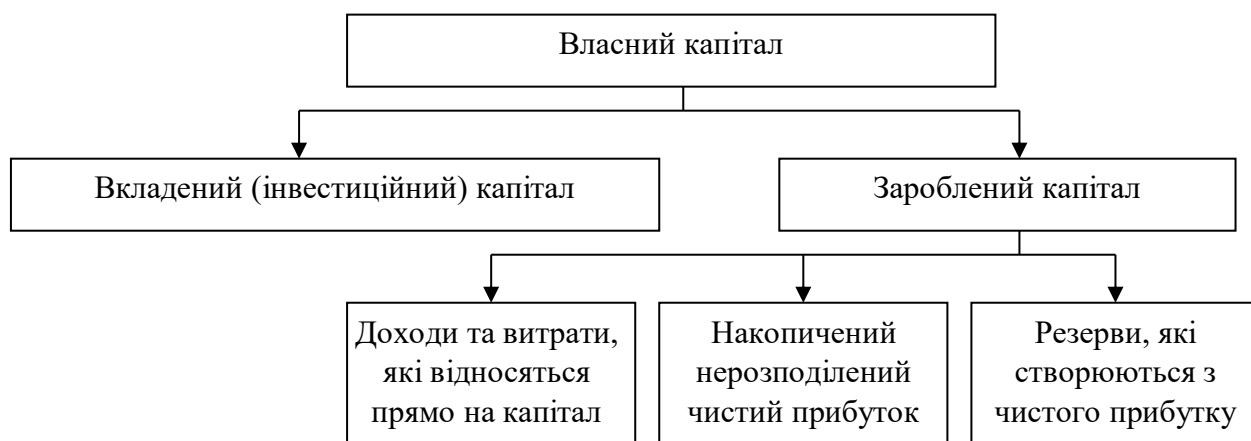

Рис. 1.4. Складові власного капіталу відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [45]

Зміни розміру та структури власного капіталу відображаються у спеціальному звіті про зміни власного капіталу, який є важливою частиною фінансової звітності підприємства

Власні кошти мають багато переваг, включаючи просте залучення, високу здатність генерувати прибуток, забезпечувати фінансову стабільність, передбачати повне або обмежене право голосу власників, відсутність зобов'язання компенсувати капіталовкладення акціонерам і тривалий термін використання.

Обмежені розміри залучення, висока вартість за користування та відсутність можливості зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу – це деякі з недоліків використання власного капіталу. Крім того, у випадку банкрутства є вторинне право на компенсацію коштів [12, с. 17].

Таким чином, власний капітал – це велика вартість ресурсів, які підприємство має і використовує для створення активів. Такі активи є чистими активами компанії та формуються за рахунок інвестицій власників.

Тому, власний капітал можна класифікувати за джерелами формування, оскільки дане поняття є різноманітним (рис. 1.5).

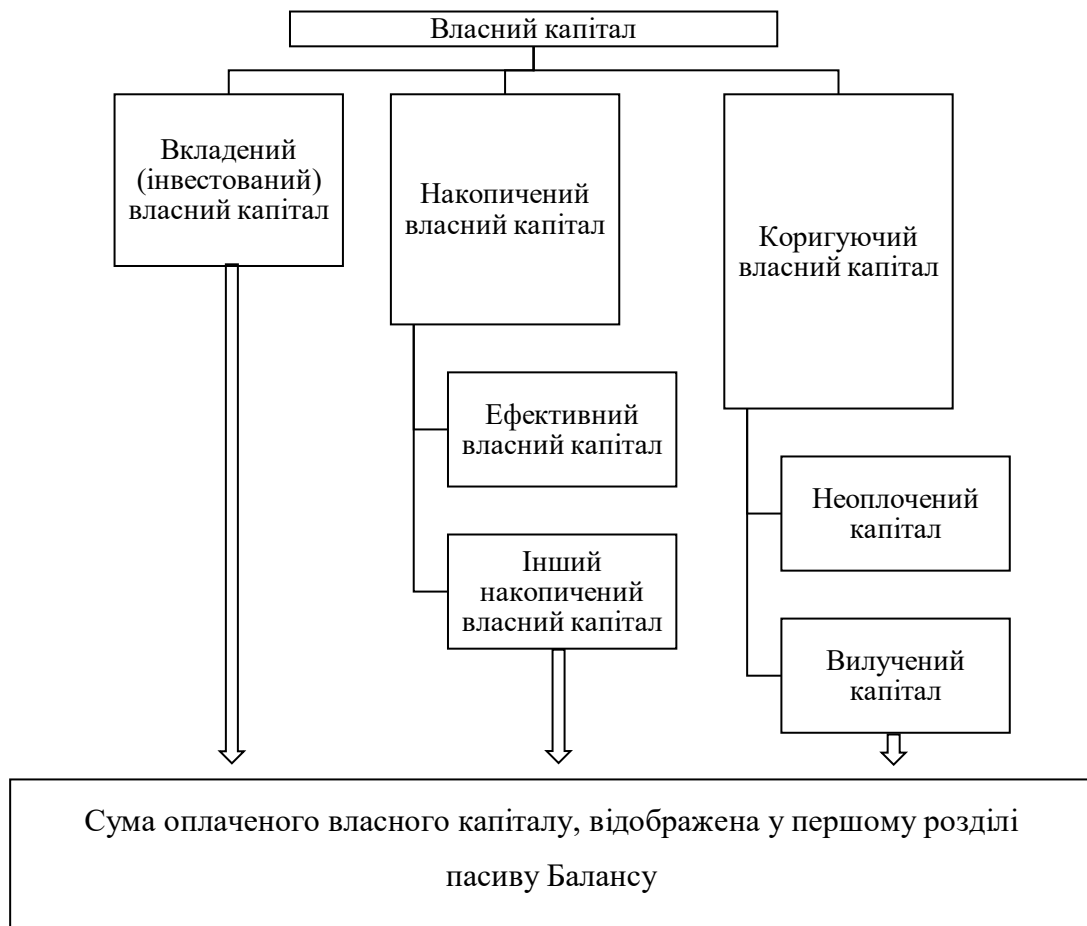

Рис. 1.5. Структура власного капіталу за джерелами його формування [30, с. 117]

Слід зазначити, що за певних обставин власники підприємства змушені використовувати позиковий капітал. Причиною цього є обмеженість фінансових ресурсів компанії. Також істотним недоліком залучення позикового капіталу є додатковий ризик, який воно створює для власників власного капіталу.

Позиковий капітал – це джерело коштів, які підприємство отримує від організацій, фізичних осіб або держави у грошовій чи натуральній формі на умовах повернення та за фіксовану плату за добровільною згодою сторін з метою отримання економічної вигоди в результаті продуктивного їх використання.

Хоча дешевизна позикового капіталу робить його привабливим для власників капіталу, його привабливість обмежена підвищеним ризиком.

Позиковий капітал можливо здобувати, використовуючи зовнішнє та внутрішнє залучення. Способи залучення позикового капіталу підприємства узагальнено на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Способи залучення позикового капіталу підприємства [25, с. 95].

Отже, існує два шляхи залучення позикового капіталу для підприємства, які можуть мати різні джерела його формування.

Залучення позикового капіталу не лише значно розширює сферу діяльності компанії та дозволяє більш ефективно використовувати власний капітал, але й прискорює формування цільового фінансування, що призводить до підвищення ринкової вартості компанії. Підприємства можуть підвищити свій економічний потенціал, використовуючи позиковий капітал, що збільшує ринкову вартість власного капіталу.

Позиковий капітал означає, що людина має право використовувати кошти, які вона заробила, і вимагати їх повернення в установлені строки. Позичальник має право використовувати позиковий капітал відповідно до своїх потреб. Однак, оскільки кредитор має право вимагати його повернення, це змушує його ефективно використовувати, враховуючи умови залучення.

Відповідно, право розпоряджатися або вимагати залежить від права власності учасників угоди на позиковий капітал.

Переваги позикового капіталу включають можливість вибору інших джерел залучення, формування фінансового потенціалу, сприяння розвитку підприємства, забезпечення нижчої вартості через «податковий щит» і можливість забезпечувати фінансову рентабельність. Використання позикового капіталу має низку недоліків, включаючи високий рівень фінансових ризиків, меншу норму прибутку від генерування активів, значну залежність вартості коштів від ринкових тенденцій, проблеми з залучення та обмежений термін використання. Крім того, кошти сплачуються за використання, незважаючи на результати фінансово-господарської діяльності компанії [11, с.43].

Основна відмінність між позиковим і власним капіталом полягає в тому, що вони мають різний необхідний рівень прибутковості та різний рівень ризику [49, с. 63].

Завдяки тому, що вибір оптимальної структури залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів, процес пошуку оптимальної структури повинен починатися безпосередньо перед початком етапу формування. Однак оптимальність структури слід аналізувати регулярно. У певний момент часу кожна компанія визначає оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу [6, с. 177].

Перед підприємствами постає проблема вибору найбільш привабливого та економічно ефективного способу фінансування своєї діяльності. Власний капітал відповідає загальній сумі коштів його власників і не повертається їм протягом часу функціонування підприємства. Власники коштів мають право на отримання доходу, але не на повернення всієї вкладеної суми. Позиковий капітал характеризується поверненням, строковістю, платністю та забезпеченістю. Позиковий капітал має чітко визначений термін використання, а власник позикового капіталу очікує на його повернення з додатковими відсотками за користування наданими коштами.

1.3. Управління структурою капіталу підприємства

З'ясування сутності та основних характеристик капіталу підприємства підкреслює, наскільки важливо та складно управління капіталом, щоб забезпечити розвиток, успіх і конкурентоздатність підприємства.

Система принципів і методів прийняття та реалізації господарських рішень відома як управління капіталом. Мета управління капіталом полягає в тому, щоб забезпечити оптимальне формування капіталу з різних джерел і ефективне використання цього капіталу в різних видах діяльності підприємства [24, с. 41].

Для ефективного управління процесом залучення, розміщення та використання капіталу компанії потрібна гнучка система управління структурою капіталу, яка гарантує, що рішення, прийняті компанією, є високоякісними та ефективними.

У процесі управління капіталом підприємства постійно виконуються різні завдання, які впливають на продуктивність його бізнесу та рівень дохідності. Оптимізація структури капіталу підприємства є одним із найбільш важливих серед цих завдань. Процес її досягнення включає:

- проведення загального аналізу капіталу компанії;
- оцінку факторів, які впливають на структуру капіталу;
- підвищення фінансової рентабельності шляхом впровадження стратегій оптимізації структури капіталу;
- проведення процесу оптимізації структури капіталу з метою зменшення фінансових ризиків;
- виконання заходів, спрямованих на формування критеріїв цільової структури капіталу [23, с. 43].

Тому, управління капіталом компанії є постійним процесом, який вимагає ретельного розгляду та комплексного підходу. Двома основними підсистемами системи управління капіталом компанії є управління формуванням капіталу та управлінням використанням капіталу (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Загальна схема управління капіталом підприємства [24, с. 42]

Підсистеми, зазначені вище, тісно пов'язані та підпорядковані загальній політиці управління капіталом компанії.

Управління капіталом підприємства спрямоване на виконання стратегічних та тактичних завдань службами фінансового менеджменту підприємства та відбувається в рамках існуючого правового поля.

Рис. 1.7 містить загальний перелік цих завдань. Кожне підприємство самостійно складає список цих завдань протягом певного періоду часу, виходячи з програми та пріоритетів підприємства, а також необхідності вирішення певних проблем. Часто такі завдання вимагають встановлення конкретних значень показників, які потрібно досягти. Таким чином, ефективність служб фінансового менеджменту підприємства щодо управління капіталом можна оцінити за допомогою оцінки того, наскільки добре керівництво виконує свої обов'язки.

Управління капіталом підприємства базується на таких принципах:

- оцінка майбутніх перспектив підприємства;
- гарантованість збалансованості обсягу залученого капіталу та обсягів сформованих активів підприємства;
- оцінка доцільності залучення капіталу та його вартості;
- зменшення витрат, пов'язаних з формуванням необхідного обсягу капіталу;
- гарантування ефективного використання капіталу в фінансово-господарських операціях підприємства [31, с. 254].

Компанії зараз використовують такі стратегії управління капіталом, як планування, оперативне управління та контроль.

Процес планування, формування та використання капіталу включає створення системи планів для формування та розподілу капіталу з огляду на найбільш ефективні способи його використання.

Коли мова йде про фінансування конкретного бізнесу, оперативне управління капіталом означає вибір найкращого рішення та його застосування.

Процес систематичного збору інформації щодо параметрів управління капіталом називається контролем за системою управління капіталом. Ця інформація може бути використана для покращення процесу прийняття рішень.

Управління формуванням капіталу підприємства націлене на ефективний

вибір найкращої структури джерел фінансування для підприємства, щоб підвищити ефективність його функціонування за мінімальними витратами та з мінімальним ризиком, що призведе до потреби в додаткових коштах [31, с. 254].

Рівень ефективності діяльності підприємства значною мірою залежить від того, як структуровано капітал підприємства, а також від вартості, яку воно платить за залучення капіталу з різних джерел формування. У зв'язку з цим найважливішим завданням компанії потрібно визначити найкращу структуру капіталу та найефективніший спосіб його використання, щоб підвищити загальну ефективність роботи [2, с. 15].

Фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність і рентабельність діяльності підприємства, є структура капіталу.

Сума грошей, отриманих підприємством від різних джерел довгострокового фінансування, які використовуються для діяльності підприємства, називається структурою капіталу. Точніше кажучи, це загальна сума грошей, яку компанія отримує як від позикових джерел, так і від власних джерел. Коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу, коефіцієнт фінансової стійкості та платоспроможності та співвідношення прибутковості та ризику капіталу впливають на структуру капіталу підприємства.

Структура капіталу, яку створює підприємство, є важливою для його фінансової, операційної та інвестиційної діяльності, оскільки вона пов'язана з деякими фінансовими ризиками та впливає на прибутковість підприємства.

Таким чином, управління структурою капіталу передбачає залучення найбільш вигідних фінансових ресурсів і відповідає за дотримання оптимального співвідношення власного та позикового капіталу. Мета управління структурою капіталу полягає в тому, щоб максимально покращити досягнення цілей підприємства.

Співвідношення позикового та власного капіталу, залучених для фінансування довгострокового розвитку підприємства, відображається в структурі капіталу підприємства.

Коли структура капіталу компанії змінюється, це може вплинути на вільні грошові потоки, впливаючи на рішення менеджерів щодо бюджету капітальних вкладень і визначаючи витрати, пов'язані з банкрутством і фінансовою ліквідацією компанії. Таким чином, структура капіталу впливає як на вільні грошові потоки, так і на середньозважену вартість капіталу підприємства. [2, с. 15].

Стратегія управління капіталом підприємства полягає у забезпеченні оптимального обсягу фінансових ресурсів для досягнення головної мети фінансової стратегії.

Мета управління структурою капіталу полягає в тому, щоб максимізувати ефект від вкладених грошових коштів і мінімізувати витрати під час залучення довгострокових джерел фінансування. Іншими словами, мета полягає в тому, щоб оптимізувати їх для конкретного підприємства.

Управління структурою активів підприємства та фінансового капіталу є двома основними компонентами процесу управління структурою капіталу.

Управління структурою капіталу компанії можна звести до трьох аспектів:

- а) визначення загальних витрат на капітал;
- б) оцінка вартості капіталу, коли він залучається з різних джерел фінансового ринку;
- в) оптимізація структури капіталу, тобто встановлення оптимального співвідношення власних і позикових джерел, щоб забезпечити найвищий рівень фінансової стійкості компанії [2, с. 15].

Теорії структури капіталу в економіці вивчають, як компанії вибирають співвідношення між власним та запозиченим капіталом для фінансування своєї діяльності. Важливо враховувати, що підприємства часто комбінують різні аспекти цих теорій для оптимізації своєї структури капіталу в залежності від конкретних умов та мети фінансування. Існують різні теорії, що показують, яким чином відбувається встановлення оптимальної структури капіталу, тому розглянемо їх сутність в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Теорії структури капіталу

Теорія	Визначення сутності
1	2
Статичні	
Традиційний підхід	В цьому підході вважається, що компанії повинні використовувати власний капітал, так як він є менш ризикованим і дорожчим у порівнянні з запозиченим капіталом. Отже, борги повинні бути мінімізовані.
Модель Міллера-Модільяні	Ця модель стверджує, що структура капіталу не впливає на вартість компанії, оскільки вартість акцій зростає разом зі зростанням боргових зобов'язань. Отже, компанія може використовувати будь-яку комбінацію боргу та власного капіталу.
Компромісна модель	Цей підхід вказує на необхідність знаходження оптимального балансу між власним капіталом і запозиченим капіталом, де компанія розглядає вигоди боргу та його ризики, а також враховує фінансові змоги та обставини. Модель спрямована на максимізацію вартості компанії.
Сигнальні моделі	Сигнальні моделі стверджують, що компанії використовують структуру капіталу як спосіб відправити сигнали ринку та інвесторам про свою фінансову стабільність та перспективи.
Динамічні	
Моделі асиметричної інформації	Ці моделі передбачають, що інвестори та менеджмент мають різний рівень інформації про фінансовий стан компанії. Компанії можуть користуватися структурою капіталу для зменшення асиметрії інформації та залучення інвесторів.
Модель моніторингових витрат	Ця модель вказує на важливість моніторингу фінансової діяльності компанії для інвесторів та кредиторів. За допомогою запозиченого капіталу компанія може бути більш піддається моніторингу та контролю, що може зменшити ризики для інвесторів.

Статичні теорії пропонують різні підходи до визначення структури капіталу компаній. Традиційний підхід більше підкреслює важливість власного капіталу, модель Міллера-Модільяні наголошує на нейтральності структури капіталу, а компромісна модель розглядає структуру капіталу як питання знаходження балансу між різними чинниками. Статичні моделі структури капіталу аналізують фінансову структуру компанії в конкретний момент часу, і не враховують змін динаміки цієї структури в часі. Основна ідея статичних моделей – встановити, які чинники впливають на рішення компанії щодо обрання певної структури капіталу у конкретний момент часу.

Динамічні теорії структури капіталу враховують, що ринкова ситуація і інформація про компанію можуть змінюватися з часом. Вони вказують на те, що

компанії можуть активно використовувати свою структуру капіталу для керування інформацією, яка доступна інвесторам, а також для зменшення ризиків та вигод від моніторингу. Динамічні моделі структури капіталу враховують зміни в часі і дозволяють аналізувати динаміку рішень компаній щодо їхньої структури фінансування. Вони враховують еволюцію фінансової структури підприємства та реагують на зміни в умовах ринку, внутрішній діяльності та інші фактори.

Процес управління капіталом підприємства здійснюється у визначеному порядку за етапами, що наведені на рис. 1.8.

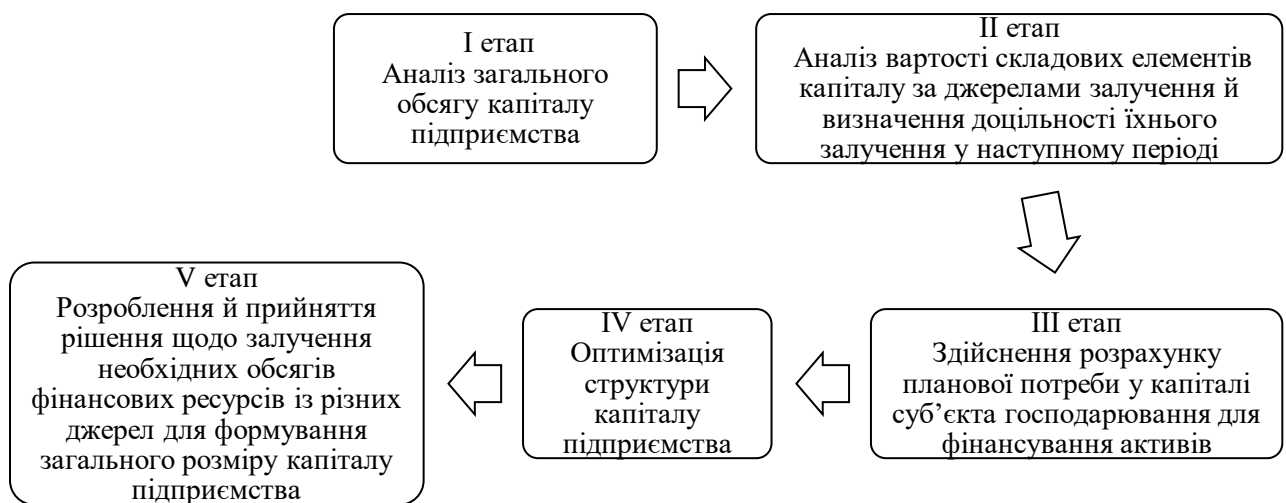

Рис. 1.8. Основні етапи управління капіталом підприємства [31, с. 254]

На першому етапі оцінюється загальний капітал підприємства, темпи зростання порівняно з попередніми періодами, співвідношення власних і позикових коштів і основних і оборотних засобів. На цьому етапі також проводиться аналіз джерел формування капіталу, а також оцінка вартості кожного елементу капіталу. Горизонтальний і вертикальний аналіз, порівняльний і коефіцієнтний аналіз, інтегрований аналіз є основними методами аналізу капіталу суб'єкта господарювання.

Найпоширенішим методом оцінки ефективності управління капіталом компанії є аналіз коефіцієнтів, який використовується різними групами користувачів, такими як власники, менеджери, інвестори та кредитори.

Показники структури джерел капіталу, оборотності капіталу є основними групами нормативного аналізу капіталу підприємств.

На другому етапі оцінюється вартість кожного елементу капіталу з точки зору того, наскільки вони привабливі, щоб визначити, наскільки вони необхідні та наскільки доцільно їх використовувати в майбутньому.

Розрахунок запланованих показників формування капіталу для фінансування активів суб'єкта господарювання є третім етапом.

Оптимізація капіталу підприємства – це четвертий етап. Коли співвідношення власних коштів і позикових коштів є ідеальним, це забезпечує оптимальне поєднання фінансового ризику та прибутковості, а також допомагає компаніям максимізувати свою ринкову вартість.

П'ятий етап включає розробку та прийняття рішень щодо залучення коштів із різних джерел для формування сукупного капіталу компанії.

Здійснення вищезазначених заходів підвищує рівень управління капіталом і загальну ефективність функціонування компанії [31, с. 255].

Таким чином, управління структурою капіталу підприємства займає важливе місце в системі управління підприємством, оскільки воно відповідає за пошук і вибір необхідних видів і обсягів фінансових ресурсів, щоб забезпечити розвиток і розширення виробництва, досягнення стратегічних цілей, підвищення ліквідності, фінансової стійкості та прибутковості підприємства шляхом залучення найбільш прийнятних джерел фінансування та ефективного використання.

Висновок до 1 розділу

Капітал – досить складна категорія, яка захищає інтереси учасників бізнес-процесів та впливає на загальний розвиток підприємства.

Фінансова стійкість підприємств, що використовують лише власний капітал є високою. Однак відсутність додаткових активів обмежує динаміку

розвитку, а потенціал зростання прибутковості інвестованого капіталу використовується не в повній мірі. Використовуючи позиковий капітал, підприємство має кращі можливості для зростання фінансової рентабельності, але в той же час наражається на фінансовий ризик та загрозу неплатоспроможності.

Стратегія формування структури капіталу є важливою сферою не лише для раціонального формування капіталу, але й для його ефективного розподілу та використання.

Структура капіталу визначається як співвідношення власного та позикового капіталу, який використовує підприємство під час своєї діяльності. Багато елементів фінансової, операційної та інвестиційної діяльності компанії визначаються її структурою капіталу, яка також позитивно впливає на її кінцеві результати.

Організація фінансово-господарської діяльності підприємства, стан фінансового ринку та економічна регуляторна політика уряду тісно пов'язані з процесами формування структури капіталу підприємства. Незалежно від розміру, організаційно-правової форми чи виду економічної діяльності, будь-яке підприємство може зіткнутися з проблемами в процесі формування та оптимізації структури капіталу.

На фінансово-господарську діяльність підприємства позитивно впливають розумна політика управління капіталом і ідеально сформована структура капіталу. Вони також збільшують ймовірність фінансового забезпечення функціонування підприємства, підвищують його конкурентоспроможність і збільшують динаміку його розвитку.

У сучасних умовах ведення бізнесу ефективне управління капіталом підприємства є важливим елементом фінансового менеджменту підприємства і має сприяти забезпеченню їх фінансової стабільності та ефективності, а також мінімізації операційних ризиків.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ТОВ «ВІОЙЛ-ЗЕРНО»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Дослідження структури капіталу проводитиметься на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Віойл-Зерно». Згідно Статуту товариства ТОВ «Віойл-Зерно» було створено 30 грудня 1997 року

Місце розташування підприємства: Чернівецька область, Заставнівський район, місто Заставна, вулиця Бажанського, 78.

Код ЄДРПОУ: 00952700.

За даними довідки ЄДРПОУ ТОВ «Віойл-Зерно» здійснює такі види діяльності згідно КВЕД:

52.10 «Складське господарство»;

01.63 «Післяурожайна діяльність»;

46.21 «Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин»;

46.33 «Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами»;

68.20 «Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна».

ТОВ «Віойл-Зерно» надає послуги сертифікованого зернового складу, тобто приймання зерна та насіння олійних культур на зберігання від поклададавців, (сільськогосподарських товаровиробників та інших учасників зернового ринку). У разі необхідності підприємство проводить роботу по доведенню якості зерна до умов тривалого зберігання (зерно підсушується та очищується). Елеватор «Віойл-Зерно» являє собою зерносховища підлогового типу, загальною потужністю зберігання 21,6 тис. тон.

Для здійснення виробничої діяльності ТОВ «Віойл-Зерно» оснащено

власними виробничими потужностями, має найманих кваліфікованих працівників, а також використовує послуги сторонніх організацій.

Засновником підприємства є ТОВ «Є.С.А.Н-Агро. Учасниками товариства є ТОВ «Вінницька Промислова Компанія» та ТОВ «Вектор-М».

Організаційна структура управління ТОВ «Віойл-Зерно» представлена на рис. 2.1.

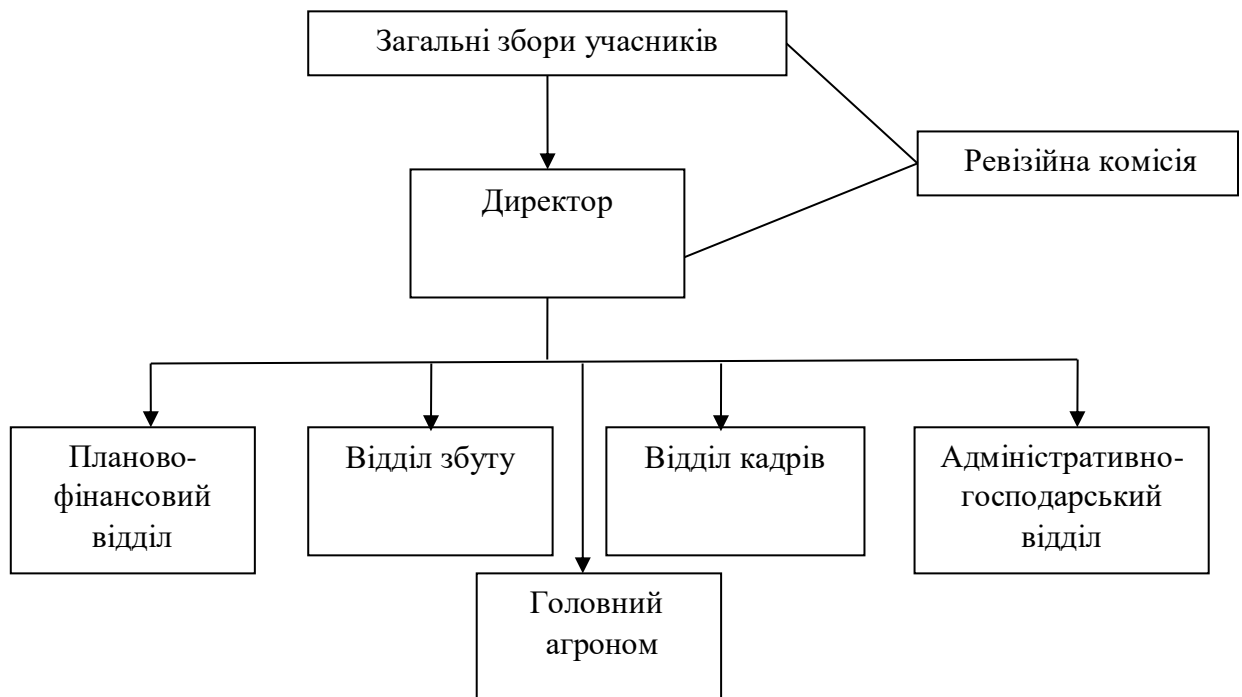

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «Віойл-Зерно»

Вищим органом ТОВ «Віойл-Зерно» є загальні збори учасників. Вони обирають директора підприємства. Головою підприємства може бути тільки учасник товариства.

Фінансово-господарські операції ТОВ «Віойл-Зерно» контролюються ревізійною комісією. Ревізійна комісія обирається загальними зборами учасників, у якому повинно бути не менше трьох осіб. Варто зазначити, що директор не може бути членом ревізійної комісії.

Ревізійна комісія готує висновки щодо річних звітів ТОВ «Віойл-Зерно». Збори учасників товариства без висновку ревізійної комісії не мають право

затверджувати річний баланс товариства.

Директор ТОВ «Віойл-Зерно» виконує такі обов'язки:

- визначати, планувати, впроваджувати та контролювати всі види діяльності підприємства;
- підготувати та забезпечити проведення загальних зборів та засідань правління в умовах, визначених чинним Статутом;
- керівництво та контроль за справами товариства в межах прав товариства в період між загальними зборами;
- гарантувати виконання постанов загальних зборів учасників;
- представляти підприємство у відносинах з державними установами;
- несе відповідальність за невиконання або несвоєчасне виконання покладених на нього обов'язків.

Планово-фінансовий відділ ТОВ «Віойл-Зерно» відповідає за фінансову діяльність підприємства, спрямовану на своєчасність сплати зобов'язань до державного бюджету, постачальникам та банківським установам. Планово-фінансовий відділ ТОВ «Віойл-Зерно» гарантує своєчасне надходження доходів, оплату рахунків постачальників, оформлення згідно до встановлених строків фінансових розрахунків та банківських операцій, а також виплату заробітної плати працівникам.

Відділ збуту є структурним відділом і підпорядковується директору ТОВ «Віойл-Зерно». Цей відділ:

- забезпечує виконання поточних планів реалізації продукції;
- забезпечує своєчасний прийом заявок на підставі укладених договорів;
- виконує відвантаження продукції;
- контролює терміни оплати;
- збирає інформацію про ринок, структуру та динаміку попиту;
- проводить аналіз ринкових умов на основі збору інформації про конкурентів;
- організовує роботу з пошуку та залученню нових споживачів;

– контролює своєчасне отримання інформації з усіх питань, пов'язаних з реалізацією продукції.

Відділ кадрів ТОВ «Віойл-Зерно» займається за підбір персоналу та організацію його роботою. Даний відділ займається пошуком робочих на сезонні роботи на підприємстві.

Адміністративно-господарський відділ несе відповідальність за ремонтпридатність устаткування, забезпечення його обслуговування та справного стану відповідно до правил і норм промислової гігієни. Цей відділ також приймає участь у розробці планів поточного та капітального ремонту основних засобів та складає економічні кошториси.

Головний агроном ТОВ «Віойл-Зерно» проводить дослідження в галузі агрономії, розробляє та впроваджує методи обробки польових культур, розробляє засоби агротехніки, складає виробничі плани за кількістю польових культур, для закупівлі насіння, готує проекти договорів на придбання насіння, організовує роботу по створенню насінних фондів.

ТОВ «Віойл-Зерно» самостійно визначає основний напрямок своєї діяльності та перспективи розвитку виходячи з попиту на свою продукцію та послуги.

Активи ТОВ «Віойл-Зерно» складаються з основних засобів, оборотних засобів, інших активів, вартість яких відображається в балансі підприємства.

Джерелами формування майна підприємства є такі:

- майно, передане власником або уповноваженим ним органом;
- виручка від реалізації продукції.

Для покращення управління фінансами та підвищення ефективності бізнес-діяльності необхідно вивчити фінансовий стан компанії. Аналіз включає оцінку розміщення та використання засобів виробництва, платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості підприємства.

Основними джерелами для проведення аналізу фінансового стану ТОВ «Віойл-Зерно» є форми фінансової звітності, зокрема «Баланс (Звіт про

фінансовий стан)» і «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (Додатки А-Л).

Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Аналіз основних показників діяльності
ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Показники	2018 р., тис. грн.	2019 р., тис. грн.	2020 р., тис. грн.	2021 р., тис. грн.	2022 р., тис. грн.	Відхилення 2022 р. від 2018 р.	
						абс. (+,-)	відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20557	18004	9300	2326	31567	+11010	53,56
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	14240	13845	8596	8286	22631	+8391	58,93
Валовий прибуток (збиток)	6317	4159	704	(5960)	8936	+2619	41,46
Інші операційні доходи	108	99	13	10	312	+204	188,89
Адміністративні витрати	2780	3006	2741	2596	3132	+352	12,66
Витрати на збут	501	435	273	704	3858	+3357	670,06
Інші операційні витрати	44	64	116	47	205	+161	365,91
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	3100	753	(2413)	(8797)	2053	-1047	-33,77
Інші доходи	0	0	8	5	0	0	0,00
Фінансові витрати	10	16	16	16	41	+31	310,00
Чистий прибуток (збиток)	586	598	(2421)	(8808)	2012	+1426	243,34

Динаміку основних показників діяльності ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки графічно представимо на рис. 2.2.

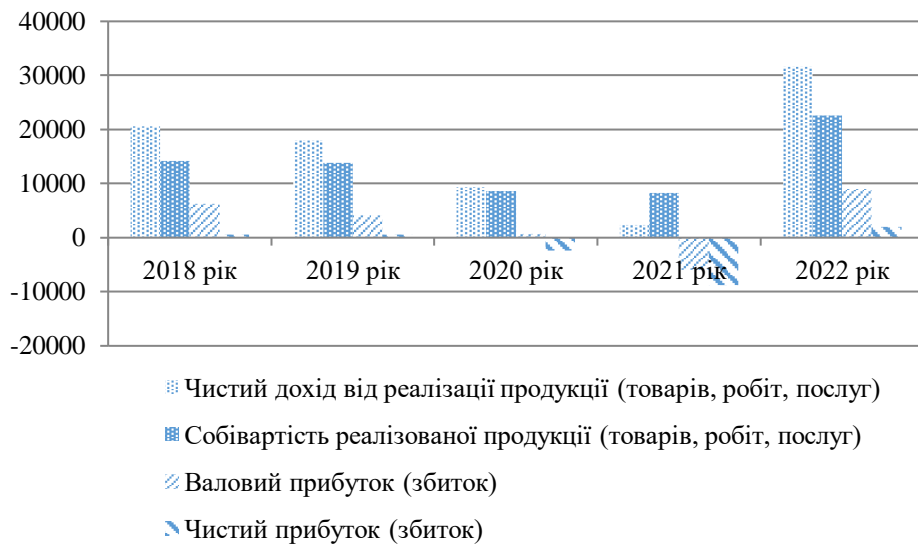

Рис. 2.2. Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Як бачимо, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році збільшився порівняно з 2018 роком на 11010 тис. грн. або на 53,56%. Зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) році є позитивною тенденцією в діяльності підприємства.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства в 2022 році зросла на 8391 тис. грн. або на 58,93% порівняно з 2018 роком.

Валовий прибуток підприємства в 2022 збільшився порівняно з 2018 роком на 2619 тис. грн. або на 41,46%.

Інші операційні доходи ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році збільшились порівняно з 2018 роком на 204 тис. грн. або на 188,89%. Зростання інших операційних доходів є позитивною тенденцією в діяльності підприємства.

Фінансові витрати підприємства в 2022 році збільшились на 31 тис. грн. або на 310% порівняно з 2018 роком.

ТОВ «Віойл-Зерно» в 2020-2021 роках отримувало збитки, що було пов'язано із перевищенням витрат над доходами підприємства. Проте отримання прибутку в 2022 році в розмірі 2012 тис. грн. є позитивною тенденцією для підприємства.

Як бачимо, фінансовий стан підприємства протягом 2020-2021 років був у

критичному стані, спостерігаються збитки, які викликані світовою пандемією та скороченням діяльності. Проте, не зважаючи на військово-політичний стан в Україні у 2022 році, діяльність ТОВ «Віойл-Зерно» покращилася в декілька разів, у зв'язку із перевезенням урожаю зернових культур із прифронтових зон.

Вертикальний та горизонтальний аналіз активів підприємства за 2018-2022 роки проведемо в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 рр.

Показники	2018 р., тис. грн.	2019 р., тис. грн.	2020 р., тис. грн.	2021 р., тис. грн.	2022 р., тис. грн.	Відхилення 2022 р. від 2018 р.	
						абс. (+,-)	відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Активи, разом, в т.ч.:	28083	28180	25747	16888	34084	+6001	21,37
Необоротні активи	15744	16027	16073	15501	15609	-135	-0,86
- у відсотках до всіх активів	56,07	56,88	62,43	91,79	45,80	-10,27	-18,32
Оборотні активи	12339	12153	9674	1387	18475	+6136	49,73
- у відсотках до всіх активів	43,94	43,13	37,57	8,21	54,20	+10,26	23,35
Запаси	1021	1013	1036	897	4907	+3886	380,61
- у відсотках до оборотних активів	8,28	8,34	10,71	64,68	26,56	+18,28	220,77
Дебіторська заборгованість	11141	11125	8613	481	12678	+1537	13,80
- у відсотках до оборотних активів	90,29	91,55	89,04	34,68	68,63	-21,66	-23,99
Грошові кошти та їх еквіваленти	177	15	25	9	890	+713	402,82
- у відсотках до оборотних активів	1,44	0,13	0,26	0,65	4,82	3,38	234,72

Динаміка активів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки графічно представлена на рис. 2.3.

Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Віойл-Зерно» показав, що вартість активів у 2022 році порівняно з 2018 роком зросла на 6001 тис. грн., або на 21,37%. На це, в основному, вплинуло зростання вартості оборотних активів (на 6136 тис. грн., або на 49,73%). Необоротні активи, навпаки, знизились на кінець 2022 року порівняно з 2018 роком (на 135 тис. грн., або на 0,86%).

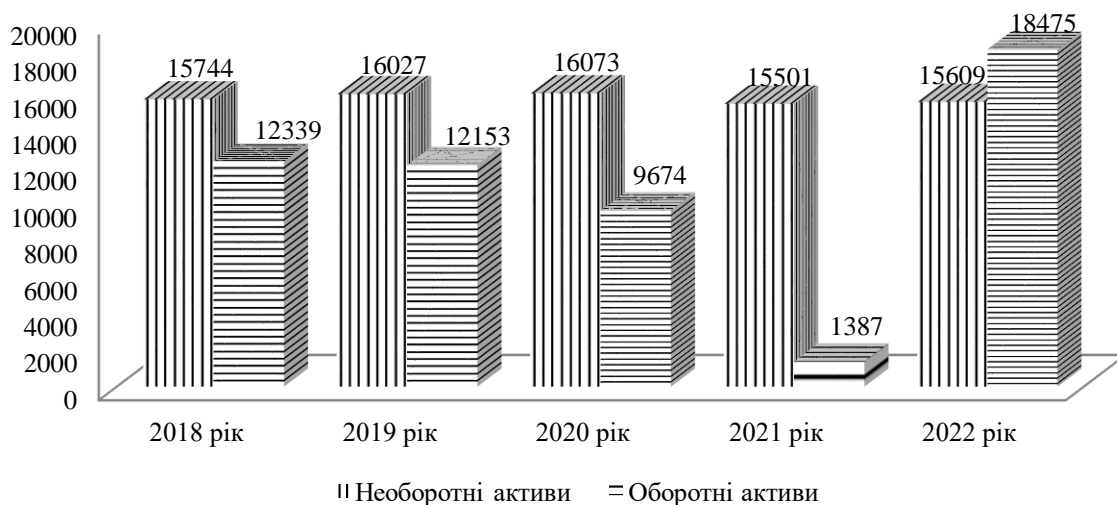

Рис. 2.3. Динаміка активів ТОВ «Віойл-Зерно»
за 2018-2022 роки

У структурі активів ТОВ «Віойл-Зерно» протягом 2018-2021 років найбільшу частку займали необоротні активи: 56,07% у 2018 році, 56,88% - у 2019 році, 62,43% - у 2020 році та 91,79% - у 2021 році. У 2022 році найбільшу частку в структурі активів підприємства займали оборотні активи (54,2%).

У структурі оборотних активів підприємства найбільшу частку займала дебіторська заборгованість (90,29%, 91,55%, 89,04%, 34,68% та 68,63% відповідно). Аналізуючи баланс підприємства, можна сказати, що дебіторська заборгованість підприємства в основному виникає за продукцію, товари, роботи, послуги та за виданими авансами, а також в розрахунках з бюджетом. Потрібно працювати над зниженням обсягів дебіторської заборгованості, адже це покращить фінансову стійкість та знижує потребу у залученні додаткових коштів.

Запаси ТОВ «Віойл-Зерно» мали тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду. На кінець 2022 р. вони збільшились на 3886 тис. грн. порівняно з 2018 роком. Збільшення запасів свідчить про неефективне управління ними, що призводить до того, що значна частина капіталу заморожується у запасах на тривалий час і повільно обертається. Крім того,

виникають проблеми з ліквідністю, сировини і матеріалів зазнають значного псування, зростають складські витрати, що негативно впливає на прибутковість компанії. Всі ці фактори свідчать про зниження ділової активності підприємства. Підприємство повинно постійно слідкувати, щоб запаси не залежувались на складах.

Позитивної оцінки заслуговує збільшення залишків грошових коштів підприємства в 2022 році (на 713 тис. грн.) порівняно з 2018 роком. Наявність грошових коштів та їх збільшення є однією з умов платоспроможності підприємства.

Далі проведемо аналіз показників, що характеризують фінансовий стан за активами підприємства за 2018-2022 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Показники фінансового стану ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 рр.

Показники	На кінець 2018 р.	На кінець 2019 р.	На кінець 2020 р.	На кінець 2021 р.	На кінець 2022 р.	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6	7
Аналіз майнового стану підприємства						
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,30	0,33	0,35	0,38	0,40	Зменшення
Аналіз ділової активності підприємства						
Коефіцієнт оборотності активів	0,73	0,64	0,36	0,14	0,93	Збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,85	1,62	1,08	4,84	2,49	Збільшення
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	195	222	333	74	145	Зменшення
Коефіцієнт оборотності запасів	20,13	17,77	8,98	2,59	6,43	Збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	0,92	0,76	0,58	0,15	2,03	Збільшення
Аналіз рентабельності підприємства						
Коефіцієнт рентабельності активів	2,09	2,12	-9,40	-52,16	5,90	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності діяльності	4,12	4,32	-28,16	-106,30	8,89	>0, збільшення

За результатами проведеного аналізу ТОВ «Віойл-Зерно» виявлено, що в 2022 році порівняно з 2018 роком знос основних засобів збільшився з 30% до

40%, що є негативною тенденцією.

Аналіз ділової активності підприємства показує, що за 2022 рік коефіцієнти мають тенденцію до збільшення, що вказує на ефективну роботу підприємства. Проте, необхідно звернути увагу на прискорення розрахунків з дебіторами, оскільки середній термін погашення заборгованості в 2022 році становив 145 дні.

Коефіцієнти рентабельності підприємства характеризують ефективність його господарської діяльності. Діяльність ТОВ «Віойл-Зерно» у 2022 році стала рентабельною, після критично низьких значень у 2020-2021 роках. Рентабельність формується всіма внутрішніми та зовнішніми факторами, а резерви для підвищення даного показника можуть бути знайдені в усіх аспектах діяльності компанії. Загалом, потрібно працювати над зменшенням витрат і збільшенням доходів. Отже, в цілому стан ТОВ «Віойл-Зерно» є фінансово стійкий з деяким відхиленням від нормативних значень окремих показників. Але можна сказати, що всі показники, які мають відхилення, покращуються станом на кінець 2022 року.

Оцінка фінансового стану відіграє критичну роль у забезпеченні стабільності та успіху підприємства. Перш за все, вона дозволяє керівництву компанії отримати чітке уявлення про її поточну фінансову ситуацію. Ця інформація є важливою для планування стратегій розвитку та прийняття виважених управлінських рішень. Другий аспект важливості оцінки фінансового стану пов'язаний з привабливістю компанії для інвесторів та кредиторів. Чітка оцінка фінансів створює довіру серед зацікавлених сторін та полегшує залучення необхідного капіталу для розвитку бізнесу. Вона допомагає виявляти фінансові слабкі місця та можливості для оптимізації витрат, щоб досягти максимальної рентабельності. Це інструмент для внутрішнього контролю, який сприяє підвищенню ефективності операцій та досягненню фінансової стійкості.

Враховуючи всі ці аспекти, можна визначити, що оцінка фінансового стану є невід'ємною частиною успішного управління підприємством, яка сприяє його стійкості, розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

2.2. Аналіз складу капіталу ТОВ «Віойл-Зерно»

Капітал підприємства грає вирішальну роль у його фінансовому стані та може бути показником його стійкості та ефективності. Аналіз цього капіталу в контексті різних аналізованих періодів дозволяє виявити зміни, що сталися з фінансами підприємства, і зрозуміти їхні наслідки. Оскільки, інформація про капітал підприємства розкривається у пасиві Балансу фінансової звітності, доцільно розглянути її у розрізі аналізованого періоду.

Аналіз динаміки та структури пасивів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки проведемо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Аналіз динаміки та структури пасивів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 рр.

Показники	2018 р., тис. грн.	2019 р., тис. грн.	2020 р., тис. грн.	2021 р., тис. грн.	2022 р., тис. грн.	Відхилення 2022 р. від 2018 р.	
						абс. (+,-)	відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Пасиви, разом, в т.ч.:	28083	28180	25747	16888	34084	+6001	21,37
Власний капітал	27080	27678	25257	16449	18461	-8619	-31,83
- у відсотках до всіх джерел утворення активів	96,43	98,22	98,10	97,40	54,17	-42,26	-43,82
Власний оборотний капітал	11336	11651	9184	948	2852	-8484	-74,84
- у відсотках до власного капіталу	41,87	42,1	36,37	5,77	15,45	-26,42	-63,10
Поточні зобов'язання і забезпечення	1003	502	490	439	15623	+14620	1457,63
- у відсотках до всіх джерел утворення активів	3,58	1,79	1,90	2,60	45,83	+42,25	1180,17

При аналізі динаміки та структури джерел утворення пасивів ТОВ «Віойл-Зерно» виявлено, що їх величина у 2022 році зросла на 6001 тис. грн., або на 21,37% порівняно з 2018 роком. Це відбувалося за рахунок збільшення обсягів

як і власного капіталу, так і поточних зобов'язань. Збільшення зобов'язань може бути використано для фінансування різних проектів або розвитку бізнесу. Збільшення власного капіталу може відбуватися через накопичення прибутку, внесення додаткового капіталу від власників або реінвестицію прибутку. Зростання власного капіталу може свідчити про стійкість і фінансову здатність підприємства.

Динаміка утворення пасивів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки графічно представлена на рис. 2.4.

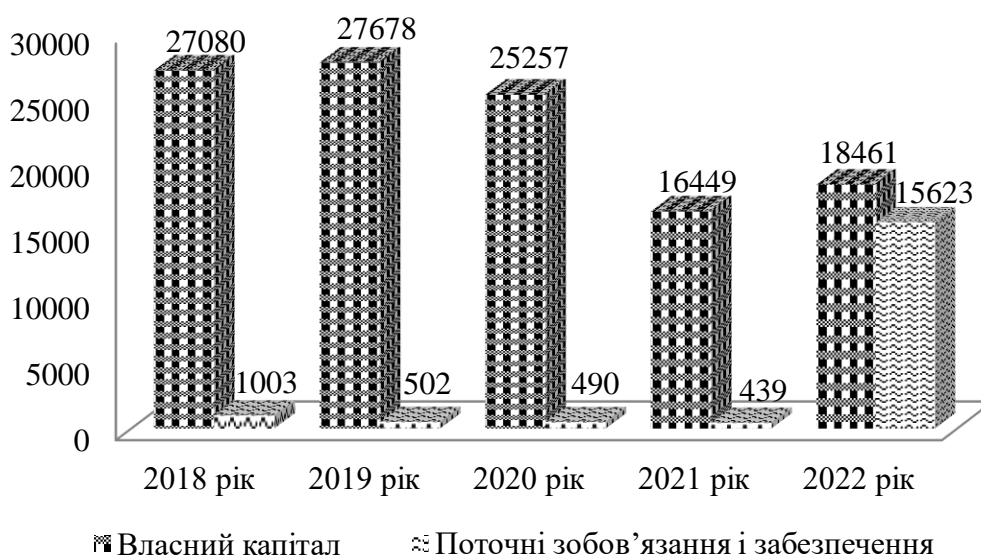

Рис. 2.4. Динаміка джерел утворення пасивів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Як бачимо, найбільшу частку в пасивах підприємства займає власний капітал (96,43%, 98,22%, 8,1%, 97,4% та 54,17% відповідно у 2018-2022 роках). Розмір власного капіталу підприємства знизився в 2022 році на 8619 тис, грн., або на 31,83% порівняно з 2018 роком. Аналізуючи баланс підприємства, можна сказати, що зниження розміру власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році пов'язане зі зниженням розміру нерозподіленого прибутку підприємства, який займає найбільшу частку у власному капіталі підприємства. Важливо враховувати, що оптимальна структура капіталу може варіюватися в залежності від конкретних умов і стратегічних цілей підприємства. Перевищення власного

капіталу над зобов'язаннями може бути вигідним для багатьох компаній, але кожен випадок потребує уважного аналізу і врахування конкретних обставин.

Далі проведемо аналіз показників, що характеризують фінансовий стан за пасивами підприємства за 2018-2022 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Показники фінансового стану ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 рр.

Показники	На кінець	На кінець	На кінець	На кінець	На кінець	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6	7
Аналіз ліквідності підприємства						
Коефіцієнт покриття	0,96	0,98	0,98	0,97	0,55	>0,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	11,28	22,19	17,63	1,12	0,87	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,18	0,03	0,05	0,02	0,06	>0, збільшення
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	11336	11651	9184	948	2852	>0, збільшення
Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства						
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,96	0,98	0,98	0,97	0,54	>0,5
Коефіцієнт фінансування	0,96	0,98	0,98	0,97	0,54	<1,
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,92	0,96	0,95	0,68	0,15	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,46	0,44	0,38	0,08	1,00	>0, збільшення
Аналіз ділової активності підприємства						
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	14,20	27,58	17,54	18,87	1,45	Збільшення
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	25	13	21	19	249	Зменшення
Аналіз рентабельності підприємства						
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	2,16	2,16	-9,59	-53,55	10,90	>0, збільшення

Стан підприємства є ліквідний, у нього існують перспективи розвитку у майбутньому. Про це свідчить той факт, що коефіцієнти ліквідності протягом аналізованого періоду знаходяться в межах їх нормативних значень. Зниження чистого оборотного капіталу підприємства є негативною тенденцією в його діяльності.

Протягом 2018-2022 рр. коефіцієнт платоспроможності зменшився з 0,96 до 0,54, що є негативною тенденцією. Коефіцієнт фінансування зменшився вдвічі (з 0,96 до 0,54) та знаходився в межі допустимої норми – менше 1, що є позитивною тенденцією. Значення цього показника свідчить про те, що на кожну 1 гривню власних коштів в 2018 році припадало 0,96 грн. залучених коштів, в 2019 та 2020 роках – 0,98 грн., в 2021 році – 0,98 грн., а в 2022 році – 0,55 грн. залучених коштів.

В 2022 році відбулося збільшення маневреності власного капіталу порівняно з 2018 роком (з 0,46 до 1,00). Це свідчить про те, що підприємство має достатньо власних фінансових ресурсів для фінансування частини необоротних та оборотних активів.

Зміни в динаміці коефіцієнта оборотності та строків погашення кредиторської заборгованості можуть вказувати на нестабільність управління фінансовими ресурсами підприємства. Якщо в період 2018-2021 років значення показників було задовільним, 2022 рік характеризується критичною зміною в стратегії управління заборгованістю, або можлива наявність затримки у вирішенні фінансових зобов'язань.

Від'ємне значення рентабельності власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» у 2020-2021 роках свідчить про неефективне використання власного капіталу та неефективний менеджмент. Скорочення витрат та активізація зусиль щодо збільшення доходів дозволить збільшити чистий прибуток та забезпечить рентабельність власного капіталу.

Отже, капітал ТОВ «Віойл-Зерно» поділяється на власний та залучений.

Власний капітал підприємства відображається у розділі 1 пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан). Аналізуючи баланс ТОВ «Віойл-Зерно», бачимо, що до залученого капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» належать тільки поточні зобов'язання.

Аналіз динаміки капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» проведемо за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» підприємства за 2018-2022 роки (Додатки А, В, Д, Ж, К) в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Динаміка капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Показники	2018 р., тис. грн.	2019 р., тис. грн.	2020 р., тис. грн.	2021 р., тис. грн.	2022 р., тис. грн.	Відхилення 2022 р. від 2018 р.	
						абс. (+,-)	відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал	27080	27678	25257	16449	18461	-8619	-31,83
Залучений капітал	1003	502	490	439	15623	+14620	1457,63
Загальний капітал	28083	28180	25747	16888	34084	+6001	21,37

Як бачимо, розмір загального капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році збільшився на 6001 тис. грн. або на 21,37% порівняно з 2018 роком.

На зміну розміру загального капіталу підприємство вплинула зміна величини власного та залученого капіталу.

Власний капітал ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році зменшився на 8619 тис. грн. або на 31,83% порівняно з 2018 роком, а залучений капітал, навпаки, збільшився на 14620 тис. грн. або на 1457,63% порівняно з 2018 роком.

Динаміка капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки графічно представлена на рис. 2.5.

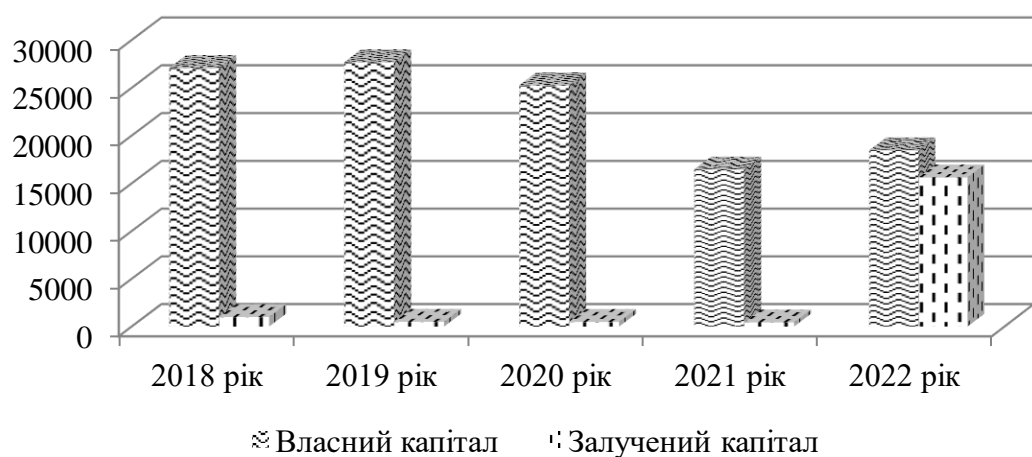

Рис. 2.5. Динаміка капіталу ТОВ «Віойл-Зерно»
за 2018-2022 роки

Роль власного капіталу у фінансовому забезпеченні підприємств є

надзвичайно важливою. Власні фінансові ресурси є надзвичайно важливими для будь-якого підприємства, без них діяльність та виживання підприємства були б неможливі.

Власний капітал ТОВ «Віойл-Зерно» складається з:

- зареєстрованого капіталу;
- капіталу у дооцінках;
- нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Розмір статутного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» визначається його зареєстрованим статутом і складається з внесків його учасників. Оцінка внеску до статутного капіталу здійснюється в грошовому вираженні за взаємною згодою учасників відповідно до статутних документів. Внески засновників до статутного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» були здійснені у вигляді майна (обладнання, будівлі та матеріальні цінності) та грошових коштів.

Власний капітал є одним з із основних показників кредитоспроможності підприємства та є основою для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стабільності та стійкості.

Склад та структура власного капіталу підприємства відображається за даними форми 4 «Звіт про власний капітал» (Додатки М – С).

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки проведемо в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу
ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Показник	На кінець 2018 року		На кінець 2019 року		На кінець 2020 року		На кінець 2021 року		На кінець 2022 року	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Зареєстрований (пайовий)	376	1,39	376	1,36	376	1,49	376	2,29	376	2,04
Капітал у дооцінках	14386	53,13	14386	51,98	14386	56,96	14386	87,46	14386	77,93

Продовження табл.2.7.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Нерозподілений прибуток	12318	45,49	12916	46,67	10495	41,55	1687	10,25	3699	20,03
Усього	27080	100,00	27678	100,00	25257	100,00	16449	100,00	18461	100,00

Таким чином, розмір власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» протягом 2018-2022 років знижувався. В 2022 році він зменшився на 8619 тис. грн. порівняно з його значенням в 2018 році.

На зниження власного капіталу протягом аналізованого періоду підприємства вплинуло зменшення розміру нерозподіленого прибутку. Зареєстрований (пайовий) капітал та капітал у дооцінках протягом 2018-2022 років не змінювались.

Динаміка власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки графічно представлена на рис. 2.6.

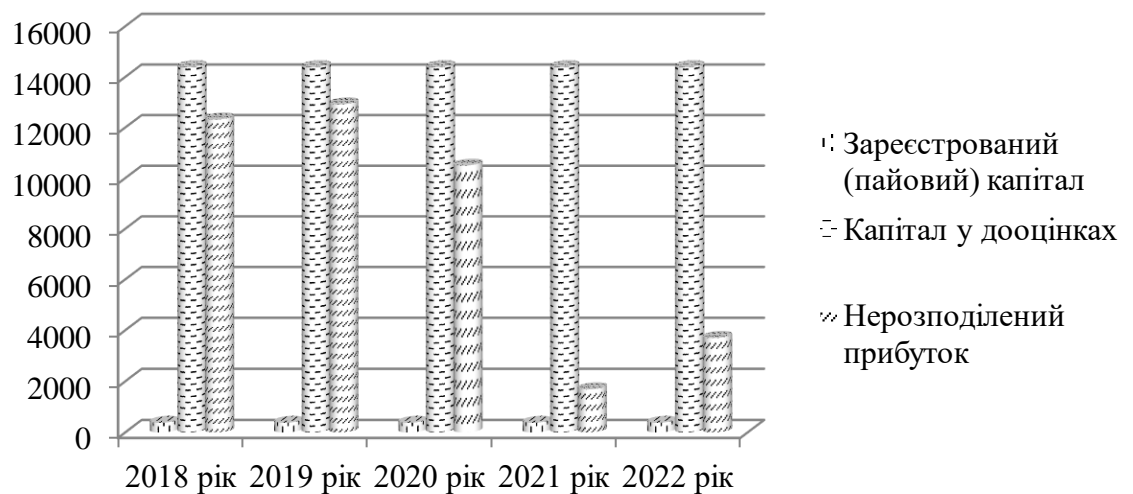

Рис. 2.6. Динаміка власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Зменшення власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» характеризується низьким рівнем формування та неефективним розподілом прибутку. Також це вказує на його нездатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів підприємства. Це є негативною тенденцією в

діяльності ТОВ «Віойл-Зерно».

Структура власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» протягом 2020-2022 років була однаковою, тому графічно представимо її у 2022 році (рис. 2.7).

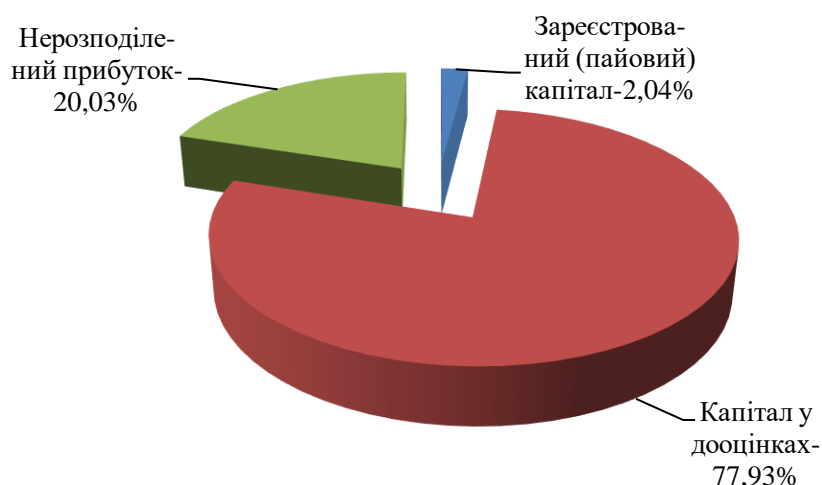

Рис. 2.7. Структура власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» у 2022 році

Як бачимо, найбільшу частку в структурі власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» займав капітал у дооцінках, а найменшу – зареєстрований капітал.

Далі проведемо аналіз динаміки власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2021-2022 роки (табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Аналіз динаміки власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2021-2022 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. від 2021 р. (+,-)
1	2	3	4
1. Залишок на початок року	25257	16449	-8808
2. Надходження	-	2012	+2012
3. Вибуття	8808	-	-8808
4. Залишок на кінець року	16449	18461	+2012
5. Абсолютна зміна	8808	2012	-6796
6. Коефіцієнт надходження	-	0,11	+0,11
7. Коефіцієнт вибуття	0,54	-	-0,54

Як бачимо, в 2021 році надходження власного капіталу на підприємстві не було. Тому розрахувати коефіцієнт надходження неможливо. На початок 2022

року власний капітал ТОВ «Віойл-Зерно» зменшився на 8808 тис. грн. порівняно з його залишком на початок 2021 року. На кінець 2022 року власний капітал підприємства збільшився на 2012 тис. грн.. Коефіцієнт надходження, відповідно, також збільшився (на 0,11%). Вибуття власного капіталу на підприємстві в 2022 році не було, тому розрахувати коефіцієнт вибуття неможливо.

Тому, роль власного капіталу у фінансовому забезпеченні підприємства має першорядне значення. Для кожного підприємства найважливішою умовою функціонування є його власні фінансові ресурси, без яких неможливо ні вести бізнес, ні подальше виживати на ринку. Узагальнюючи, власний капітал відіграє ключову роль у фінансовому забезпеченні підприємства, забезпечуючи фінансову стійкість, незалежність та відповідність фінансовим вимогам інвесторів і кредиторів.

2.3. Оцінка структури капіталу підприємства

Розвиток підприємства гарантується достатнім і необхідним обсягом капіталу, що свідчить про його незалежність і значущість по відношенню до інших суб'єктів на фінансовому ринку.

Аналіз структури капіталу підприємства передбачає визначення наступних ключових параметрів як: загальний капітал, власний капітал та його співвідношення до загального капіталу, залучений капітал (тобто зобов'язання перед кредиторами та іншими джерелами фінансування), розрахунок фінансових коефіцієнтів, визначення політики капіталу. Цей аналіз проводиться для оцінки фінансових ризиків інвестицій та інших господарських операцій. Оптимально сформована структура капіталу дозволяє підприємству повністю реалізувати свої виробничі та фінансові можливості. Даний аналіз допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо фінансового управління та розвитку бізнесу.

За даними Балансів ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки проведемо

аналіз структури капіталу підприємства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9.

Структура капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Показники	2018 р., %	2019 р., %	2020 р., %	2021 р., %	2022 р., %	Відхилення, абс. (+,-)	
						2022 р. від 2018 р.	2022 р. від 2021р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал	96,4	98,2	98,1	97,4	54,2	-42,2	-43,2
Залучений капітал	3,6	1,8	1,9	2,6	45,8	+42,2	+43,2
Разом:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Як бачимо, протягом аналізованого періоду структура капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» була відносно однаковою: найбільшу частку в ній займав власний капітал підприємства, а найменшу – залучений капітал. Тобто, частка власного капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» у його загальному розмірі протягом аналізованого періоду мала тенденцію до зниження, а частка залученого капіталу, навпаки, до зростання. Як бачимо, на відміну від попередніх років у 2022 році досить ризикова структура капіталу. Для уникнення критичного стану, необхідно звернути увагу на збільшення доходу та зменшення кредиторської заборгованості.

Графічно структуру капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році представимо на рис. 2.8.

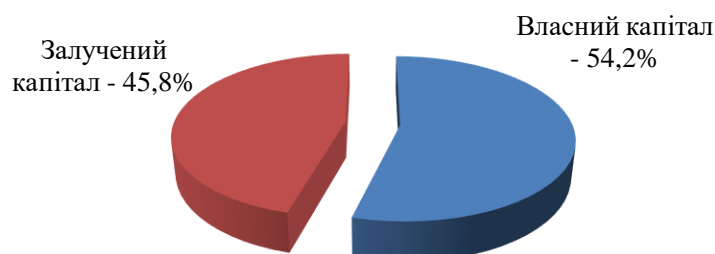

Рис. 2.8. Структура капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» в 2022 році

Перевищення частки власного капіталу над залученим свідчило про те, що ТОВ «Віойл-Зерно» не залежало від зовнішніх джерел фінансування. Аналізуючи фінансову звітність підприємства за 2018-2021 роки, бачимо, що підприємство не мало значної кредиторської заборгованості. У 2022 році в разі збільшилися обсяги поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги та інших поточних зобов'язань. Якщо вчасно не оптимізувати дану ситуацію, ця ризикова структура капіталу станом на 2022 рік може стати критичною у діяльності підприємства.

Оцінку структури капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки проведемо в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Оцінка структури капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, абс. (+,-)	
						2022 р. від 2018 р.	2022 р. від 2021р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт незалежності (власності)	0,96	0,98	0,98	0,97	0,54	-0,42	-0,43
Коефіцієнт фінансової стабільності (стійкості)	27,0	55,14	51,54	37,47	1,18	-25,82	-33,29
Коефіцієнт фінансування	0,96	0,98	0,98	0,97	0,54	-0,42	-0,43
Коефіцієнт фінансової залежності	1,04	1,02	1,02	1,03	1,85	+0,81	+0,82

За даними таблиці 2.10 можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт незалежності (власності) вказує на те, що структура капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» була стабільною протягом аналізованого періоду і знаходилася в межах нормативного значення. Збільшення продуктивності, частки ринку, обсягу продажів і зростання компанії можна досягти за допомогою залучення додаткових коштів. Розрахунок ефекту фінансового левереджа дозволить точно визначити, чи доцільно вживати ці дії.

Високе значення коефіцієнту фінансової стабільності (стійкості) протягом 2018-2021 років вказує на неповне використання потенціалу ТОВ «Віойл-Зерно». В 2022 році на кожну гривню поточних зобов'язань підприємства припадало 1,18 гривні власного капіталу.

Значення коефіцієнту фінансування вказує на те, що ТОВ «Віойл-Зерно» є фінансово стійким підприємством, здатним проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі. Протягом 2018-2021 років 98% активів підприємства фінансувалися за рахунок постійного капіталу, а в 2022 році – 55%. Це говорить про те, що ризик банкрутства ТОВ «Віойл-Зерно» є мінімальним.

Коефіцієнт фінансової залежності вказує на те, що фінансова залежність ТОВ «Віойл-Зерно» з кожним роком підвищується, і в 2022 році на кожну гривню власних коштів припадає 1,85 гривні фінансових ресурсів, що на 0,82 більше, ніж у попередньому році. Значення даного показника знаходиться в нормативних межах, тому фінансові ризики підприємства знаходяться на прийнятному рівні.

Перевищення власного капіталу над залученим капіталом може мати кілька вигод для підприємства:

1) зменшення фінансового ризику: перевищення власного капіталу над залученим вказує на те, що підприємство може легше витримати негативні впливи, такі як втрати, ринкові коливання або економічні кризи, без необхідності викуповувати додатковий капітал або робити додаткові виплати за зобов'язаннями;

2) незалежність від кредиторів: підприємство з великим власним капіталом має більше фінансової незалежності і контролю над своєю діяльністю, воно не так сильно залежить від зовнішніх кредиторів і не обмежується графіками виплат чи вимогами кредиторів;

3) зменшення фінансових витрат: підприємство з меншим обсягом залученого капіталу може сплачувати менше відсотків за боргові зобов'язання, що призводить до зменшення фінансових витрат та підвищення чистого

прибутку;

4) забезпечення розвитку та інвестицій: підприємство з більшим власним капіталом може мати більше фінансових ресурсів для розвитку нових проектів, розширення бізнесу та інвестицій у довгострокові можливості;

5) вищий кредитний рейтинг: позитивна фінансова структура може позитивно вплинути на кредитний рейтинг підприємства, що може знизити вартість боргового капіталу та полегшити доступ до фінансування.

Загалом, перевищення власного капіталу над залученим може створити стійкішу фінансову позицію для підприємства та забезпечити більшу фінансову незалежність і гнучкість в управлінні ресурсами.

Висновок до 2 розділу

Наявність оптимальної структури капіталу на підприємстві дозволяє знизити собівартість продукції та витрати виробництва, прискорити оборотність капіталу та збільшити прибутки. Здійснене в даному розділі роботи дослідження щодо оцінки структури капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки є основою для розробки ефективної системи управління структурою капіталу підприємства.

Оцінивши структуру капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки, варто відмітити, що на досліджуваному підприємстві спостерігається концентрація значної частки власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства. Така структура капіталу не є ризиковою для підприємства, а тому й економічно вигідною для нього. Ефективне співвідношення власного та позикового капіталу не тільки підвищує прибутковість компанії, але й нейтралізує негативний вплив окремих фінансових факторів, забезпечує фінансову стійкість, мінімізує фінансові витрати та покращує загальний імідж компанії на ринку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ТОВ «ВІОЙЛ-ЗЕРНО»

3.1. Шляхи оптимізації структури капіталу досліджуваного підприємства

Ефективна політика управління структурою капіталу підприємств значно підвищить рівень фінансової стійкості, тому керівництво має сформувати оптимальний механізм управління структурою капіталу підприємства.

Структура капіталу впливає на рентабельність активів і власного капіталу, створюючи ідеальне співвідношення прибутковості та ризику протягом усього процесу розвитку компанії. Таким чином, кожне підприємство повинно розробити політику управління структурою капіталу, щоб максимізувати ринкову вартість [14, с. 37].

Управління капіталом – це процес зміни розміру, структури та джерел формування капіталу з метою підвищення його ефективності використання. Механізми управління капіталом, створені на підприємствах передбачають:

- чітке встановлення цілей та завдань управління капіталом, контроль за їх дотриманням протягом планового періоду;
- удосконалення методик визначення та аналізу ефективності використання всіх видів капіталу;
- розробка напрямів оптимізації процесів управління капіталом, а також їх аналіз та впровадження;
- розробка методів управління високоліквідними активами підприємства;
- розробка загальних стратегій управління капіталом підприємства;
- використання економічних методів і моделей у процесах управління, особливо аналізу та планування;
- орієнтація на посиленні внутрішнього впливу на процеси управління капіталом.

Основним питанням ефективного управління фінансовою стійкістю ТОВ «Віойл-Зерно» є оптимальний розподіл капіталу. Результати виробничої та фінансової діяльності а, відповідно, й фінансова стійкість підприємства багато в чому залежать від того, скільки коштів спрямовано в основні та оборотні кошти, якою мірою їх перерозподілено у сферу виробництва та в сферу обігу, в грошово-матеріальну форму.

У сучасній економіці співвідношення власного та позикового капіталу є найважливішим фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства. Підприємства, які здебільшого фінансуються власним капіталом, є фінансово стабільними, незалежними та платоспроможними. Однією з таких компаній можна вважати ТОВ «Віойл-Зерно».

Для бізнесу залучення кредитних коштів має багато переваг і може певною мірою покращити фінансовий стан. Тим не менш, неефективне використання позичкового капіталу, висока плата за користування позичковим капіталом і тривале заморожування оборотних коштів можуть негативно вплинути на платоспроможність компанії та навіть призвести до банкрутства [9, с. 98].

Компанія повинна вибирати структуру капіталу, яка є найбільш вигідною для неї, при цьому зберігаючи рівновагу між позиковим і власним капіталом. З іншого боку, надмірна заборгованість може бути надзвичайно небезпечною в екстремальних ситуаціях, оскільки це може призвести до втрати фінансової стабільності та платоспроможності. У результаті значного збільшення власного капіталу власники можуть втратити контроль над бізнесом [29, с. 89].

Підприємства, які є фінансово стійкими, не беруть необґрунтовані позики і своєчасно сплачують борги, коли фінансують інвестиції в активи за рахунок власних коштів.

Практично неможливо визначити оптимальне співвідношення боргу та власного капіталу. Оскільки це залежить від великої кількості факторів, які по-різному впливають на конкретне підприємство (рис. 3.1).

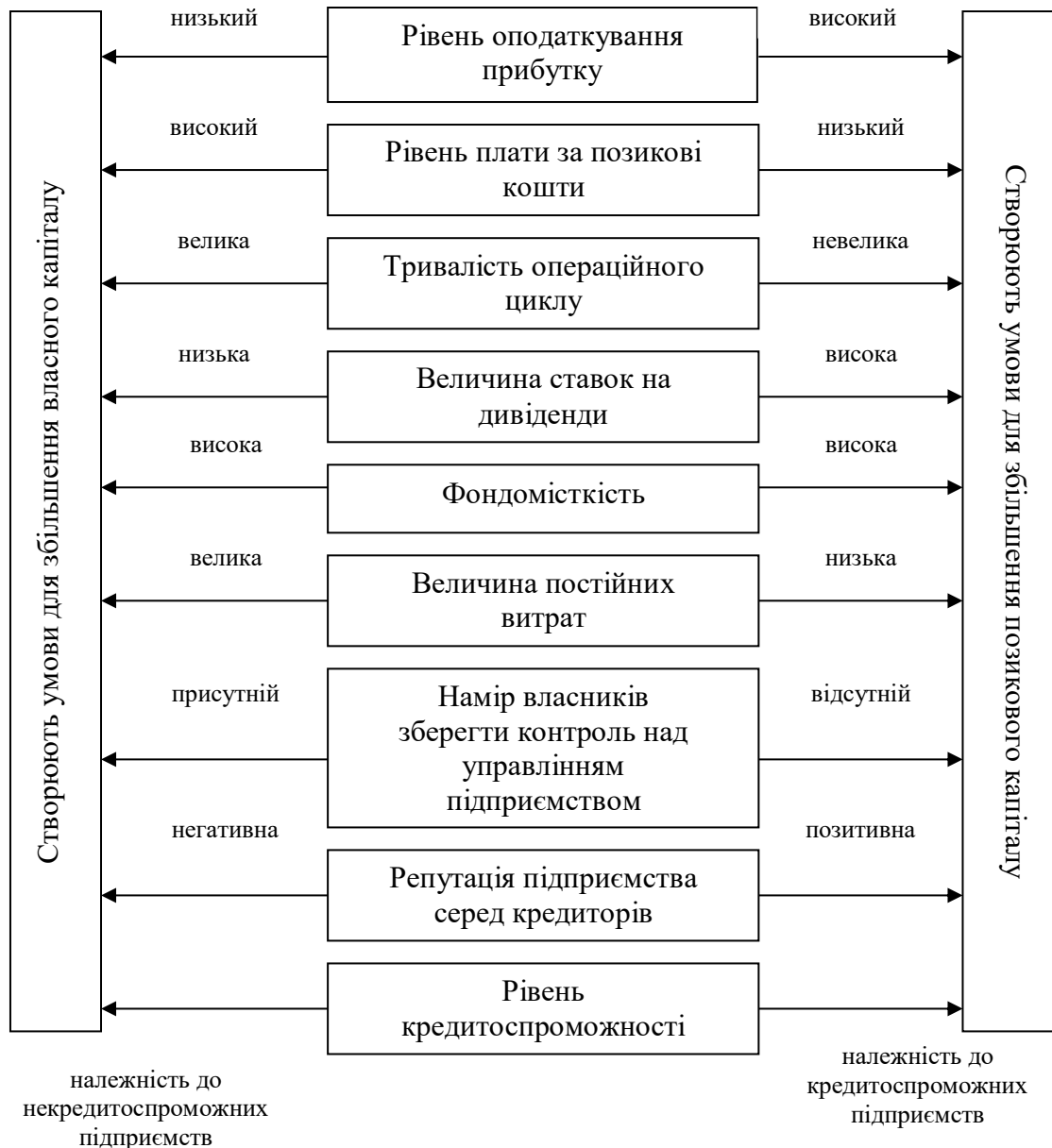

Рис. 3.1. Фактори, що впливають на структуру капіталу підприємства [22, с. 258]

Варто відзначити, що структура капіталу за його розміщенням у активах була ідентичною структурі капіталу за джерелами фінансування майна компанії. У якості стандартів дозволяється використовувати коефіцієнти структури капіталу як за грошовими, так і за нематеріальними активами, а також як співвідношення власного та позикового капіталу (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Етапи оптимізації структури капіталу за методом поєднання рентабельності власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості [22, с. 259]

Управління фінансовою стійкістю ТОВ «Віойл-Зерно» має здійснюватися з урахуванням ризиків, пов'язаних з науковим прогресом, політичною нестабільністю, посиленням конкуренції на товарних і фінансових ринках, інтенсифікацією процесів глобалізації та браком інформації. Існує ризик зниження фінансової стабільності через високий потенціал «стратегічних несподіванок». Це вимагає прийняття стратегічних фінансових рішень поза межами планового циклу з метою швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі. Це вимагає створення відповідних підсистем управління ризиками для обраної стратегії та управління ризиками втрати фінансової стійкості.

Для прогнозування розміру власного та залученого капіталу на 2023-2024 роки з урахуванням поточного стану на підприємстві можна використати трендовий аналіз і оцінити зміни. Прогнозований обсяг власного та залученого капіталу на 2023 і 2024 рік наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Прогнозований обсяг капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» на 2023-2024 роки

Показник	2018 р., тис. грн.	2019 р., тис. грн.	2020 р., тис. грн.	2021 р., тис. грн.	2022 р., тис. грн.	2023 р., тис. грн.	2024 р., тис. грн.	Відхилення (+,-)	
								2023/ 2022	2024/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Власний капітал	27080	27678	25257	16449	18461	15385	12311	-3076	-6150
Залучений капітал	1003	502	490	439	15623	19283	22944	+3660	+7321
Загальний капітал	28083	28180	25747	16888	34084	34668	35255	+584	+1171

Аналіз капіталу підприємства за період 2018-2022 років та прогноз на 2023-2024 роки свідчить про значний розрив між динамікою власного та залученого капіталу. За цей період власний капітал вказує на стабільне зменшення, в той час як залучений капітал виріс на значну суму. Такий прогноз заснований на припущенні, що тенденції власного та залученого капіталу залишаться сталими у майбутньому. Важливо враховувати, що зовнішні фактори, такі як економічні умови, політичні зміни або конкретні події в галузі бізнесу, можуть суттєво вплинути на ці тенденції. Тому рекомендується регулярно переглядати та оновлювати прогнози на основі нових даних та умов ринку.

На даний момент, підприємству важливо звернути увагу на такі моменти задля виправлення ситуації та недопущення кризового фінансового стану:

- 1) важливо ретельно переглянути витрати та оптимізувати їх;
- 2) зрозуміти причини стрімкого зростання залученого капіталу і оцінити можливості диверсифікації джерел фінансування;

3) розглянути стратегії для забезпечення фінансової стабільності підприємства, враховуючи необхідність балансу між внутрішнім та зовнішнім фінансуванням;

4) розробити план дій для збереження та підтримки стабільності в умовах зростаючого залученого капіталу;

5) проводити систематичний моніторинг фінансових показників для вчасного виявлення будь-яких негативних тенденцій або ризиків.

Наочно розглянути прогнозовані обсяги власного та залученого капіталу на 2023-2024 роки можна за допомогою рис. 3.3.

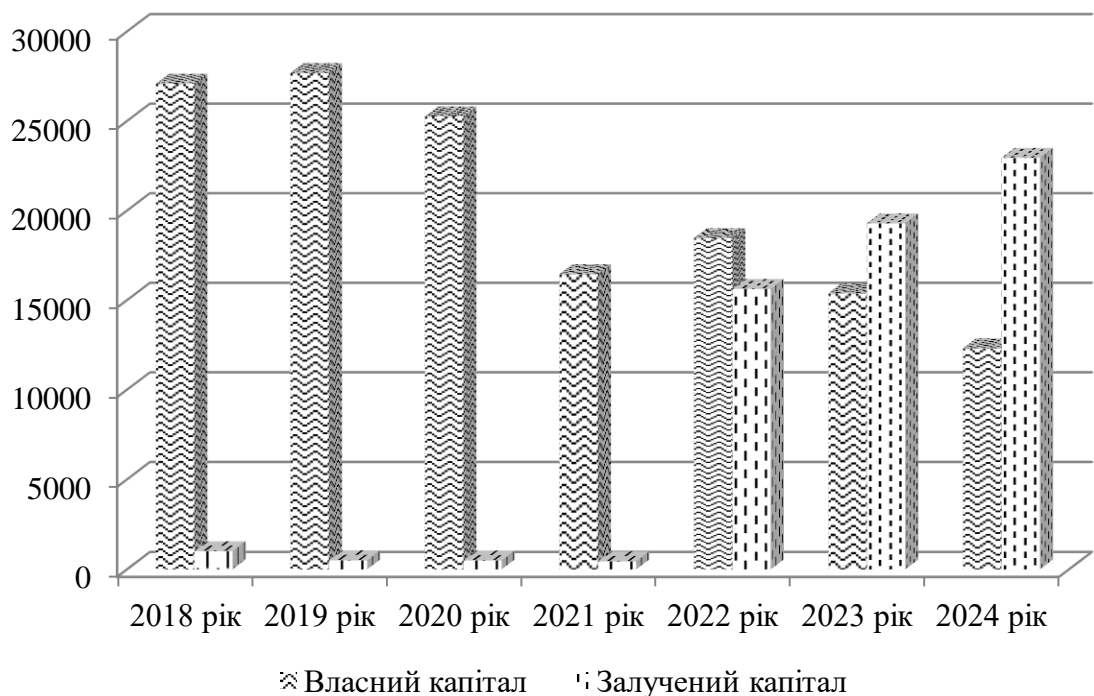

Рис.3.3. Прогнозована динаміка капіталу ТОВ «Віойл-Зерно»

Впровадження вищенаведених рекомендацій допоможе підприємству збалансувати структуру капіталу, забезпечити стійкість та підготувати підприємство до подальших викликів та можливостей на ринку.

Таким чином, результати дослідження показують, що управління структурою капіталу підприємства є важливою частиною загальної політики управління підприємством, оскільки саме створення найкращої структури капіталу має прямий вплив на діяльність підприємства. Фінансова стійкість і

платоспроможність підприємства залежать від того, наскільки ефективно його створюють і використовують. Структура капіталу впливає на рентабельність активів і капіталу, створюючи ідеальний баланс між прибутковістю та ризиком під час розвитку компанії. Отже, кожне підприємство повинно розробити політику управління структурою капіталу, яка максимізує ринкову вартість.

3.2. Стратегічні орієнтири формування ефективної системи управління структурою капіталу підприємства

Основною причиною потрапляння підприємства у кризові ситуації є нераціональне та неефективне управління капіталом. Оскільки структура капіталу є важливим чинником економічного зростання та розвитку підприємств, то цей вид управління можна вважати одним із основних факторів, що підвищує ефективність фінансово-господарської діяльності.

Діяльність компанії в умовах обмежених фінансових ресурсів і змін зовнішнього середовища сильно залежить від ефективності управління капіталом. Наскільки добре забезпечене підприємство ресурсами, багато в чому визначає його платоспроможність і конкурентоспроможність. Таким чином, створення ефективної системи управління структурою капіталу є важливим завданням для компаній.

Неможливо створити ефективну систему управління структурою капіталу без розробки фінансової стратегії та етапів її адаптації до змін зовнішнього середовища. Фінансова політика підприємства повинна визначати, як виконувати певні завдання управління. Це залежить від конкретних обставин і особливостей діяльності кожного суб'єкта. Таким чином, управління структурою капіталу пов'язане з постійним і систематичним впливом суб'єкта управління капіталом з метою ефективного накопичення, розміщення та використання капіталу під час інвестицій, фінансової діяльності та іншої діяльності підприємства.

Таким чином, система управління структурою капіталу підприємства повинна бути переосмислена як сукупність пов'язаних і взаємопов'язаних форм, методів, принципів, функцій і механізмів, які використовуються підрозділами управління для досягнення цілей.

Підкреслимо, що для розробки основних цілей підприємства необхідно розробити набір цілей в залежності від періоду. Тобто характер і спрямованість цих цілей залежить від періоду часу, встановленого для досягнення конкретної мети. Для короткострокових цілей не характерно ретельне планування. Підприємство задоволене формуванням оптимальної структури капіталу, яка мінімізує необхідну вартість коштів і забезпечує необхідний рівень ліквідності та платоспроможності. Середньострокові цілі характеризуються прагненням підприємства отримати більший прибуток і забезпечити фінансову стабільність. Довгострокові цілі притаманні прагненню підприємства отримувати дохід від своєї діяльності та відчувати відповідне збільшення вартості бізнесу [11, с. 179].

Але зазвичай метою компанії є забезпечення ефективного функціонування та збільшення ринкової вартості. Наразі досягнення поставлених цілей відбувається в контексті економічної невизначеності та зростання ризиків.

Отже, система управління структурою капіталу забезпечує оптимальне поєднання фінансових, організаційно-технічних і управлінських елементів і становить систему теоретико-методологічних поглядів. Менеджмент окремого підприємства обирає один із існуючих підходів до управління капіталом, який являє собою сукупність методів, способів, напрямків, дій, принципів, спрямованих на реалізацію вирішення конкретного завдання, користується перспективою використання деяких у поєднанні.

Системний підхід є одним із найефективніших підходів до управління. Він включає огляд і аналіз поточного стану управління структурою капіталу з одного боку, а також створення ефективної системи управління для досягнення цілей компанії з іншого.

Системний підхід полягає в тому, щоб розробити методи пізнання, дослідження, опису та пояснення основних принципів управління капіталом.

Одним із аспектів сучасної економічної науки є його використання у наукових дослідженнях, що дозволяє вивчати кожен економічний об'єкт як певну систему. [11, с. 180].

Кожен етап процесу управління повинен бути чітким і синхронізованим з іншими процесами управління на підприємстві. Таким чином, системний підхід до організації управління капіталом дозволяє дослідити, як кожен елемент досліджуваної системи пов'язаний і взаємозалежний один з одним. В цілому він має синергетичний ефект.

Системний метод наукового дослідження забезпечує менеджерів, які займаються питаннями, пов'язаними з управлінням капіталом, необхідними інструментами для побудови ефективних систем, що відповідають поточному рівню фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Водночас ці методи можуть мати синергетичний ефект і підвищити ефективність діяльності підприємства [12, с. 106].

Відповідно до системного підходу до управління капіталом передбачається значна аналітична робота, за результатами якої необхідно оцінити стан, склад, структуру та вектори використання капіталу, потребу в ресурсах та джерела їх формування.

Тому системний підхід акцентує увагу на чіткому формулюванні цілей, взаємодії встановлених цілей і засобів їх реалізації, правомірній відсутності суперечностей між цілями окремих елементів і загальною метою, характеризується відсутністю протиріч у її реалізації.

Головна мета управління структурою капіталу, на нашу думку, повинна полягати у забезпеченні раціонального формування та ефективного використання капіталу для фінансування різних сфер діяльності підприємства. Для досягнення своїх основних цілей компанія має виконати низку завдань, пов'язаних з управлінням її структурою капіталу. Для досягнення основної мети управління структурою капіталу компанії всі завдання повинні виконуватися в комплексі, а не окремо [11, с. 182].

Для удосконалення системи управління структурою капіталу необхідно звернути особливу увагу на наступні моменти:

- раціонально формувати розмір капіталу відповідно до обраної фінансової стратегії, виходячи з визначення загальної потреби в капіталі;
- оптимізувати структуру капіталу підприємства відповідно до пріоритетного напрямку мінімізації витрат на фінансування та пошуку найбільш вигідних і придатних для формування капіталу коштів;
- здійснювати найбільш ефективне використання капіталу на споживання і накопичення з метою підвищення швидкості розвитку підприємства;
- забезпечувати фінансову збалансованість підприємства з урахуванням фінансово-економічного стану підприємства, ліквідності, господарської діяльності, фінансової стійкості та показників рентабельності;
- досягати мінімізації середньозваженої вартості капіталу і водночас отримання високого рівня прибутку;
- ефективно використовувати капітал для отримання позитивного прибутку від сфери діяльності підприємства;
- враховувати рівень фінансових ризиків та впроваджувати заходи з управління ризиками, проводити диверсифікацію джерел надходження коштів та напрямів їх використання;
- контролювати стан джерел фінансування для запобігання втрати контролю над підприємством;
- проводити постійний моніторинг факторів економічного середовища для швидкого реагування та адаптації до змін, здатність керівництва приймати та реалізовувати бізнес-рішення в умовах ризику та невизначеності [11, с. 183].

Мета комплексної системи управління структурою капіталу підприємства полягає в тому, щоб переконатися, що матеріальні, фінансові та інтелектуальні ресурси постійно рухаються.

Ми вважаємо, що тривалий акцент економіки нашої країни на широкомасштабному розвитку, високій централізації управління та перевагах

адміністративних методів управління призвели до того, що фактори невизначеності та ризику стали більш важливими та необхідними. Крім того, підприємствам бракувало бажання та бажання змінити свої поточні технології виробництва, щоб протистояти ризикам. Тому зрозуміло, чому проблеми, пов'язані з ризиком і невизначеністю, які характерні для ринкової економіки, не отримують постійної уваги.

Динамічні зміни кон'юнктури ринку, соціально-економічна та політична нестабільність, кризові явища, інформаційна асиметрія, несподівані події, суб'єктивні фактори та помилки призводять до наявності невизначеності, що призводить до виникнення фінансових ризиків. Різноманітність цих факторів ускладнює класифікацію фінансових ризиків через їх велику кількість.

У світлі поточних економічних тенденцій необхідно створити ефективні системи управління структурою капіталу, які враховують вплив фінансових ризиків і економічної невизначеності, а також фінансову стратегію підприємства та відповідність його систем. Фінансова стратегія контролює та направляє функціональні процеси компанії в правильному напрямку [11, с. 184].

Формулювання основних цілей підприємства залежить від етапу його життєвого циклу. Тому на початковому етапі підприємству важливо зміцнити свої позиції на ринку, але потім воно вже хоче збільшити свої прибутки та обсяги діяльності, а на подальшому етапі діяльності підприємства важливо придумати нові ідеї, технології та можливості для власного виживання. Це тому, що ринок мінливий і в майбутньому визначатиме зовсім інші правила та вимоги потенційних споживачів товарів і послуг.

Зростання конкурентоспроможності підприємства за допомогою стабілізації та покращення основних показників діяльності має бути основною метою системи керування структурою капіталу (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Значення ключових показників управління структурою капіталу для конкурентоспроможності підприємства [11, с. 185]

Побудова системи управління структурою капіталу підприємства повинна базуватися на системному підході. Це означає, що система управління структурою капіталу повинна взаємодіяти з іншими підсистемами системи управління підприємством. Е. Голдратт, доктор філософії, розробив «теорію обмежень». Він є широко відомим і універсальним підходом до управління складними системами. Усі можливості системи визначаються її обмеженнями, згідно з «теорією обмежень». Їх можна знайти та контролювати за допомогою системного підходу теорії обмежень, що призводить до швидких і постійних результатів.

Реорганізація організаційної структури підприємств і створення сучасної структури управління капіталом є ключовою умовою впровадження ефективної системи управління капіталом. Такий тип структури має включати:

- створення підрозділу з управління капіталом;
- визначення його основних завдань;
- створення положення про підрозділ;
- розробка стандартів роботи для фахівців з управління структурою капіталу;
- опис процедур, необхідних для управління структурою капіталу, разом

із визначенням відповідальних осіб;

- визначення необхідних матеріальних та інформаційних потоків.

Будь-який підхід до управління має включати інтеграцію різних функцій. Усі управлінські рівні та стадії визначаються функціями управління. Без цього неможливо оцінити потенціал і ефективність діяльності. Отже, системно-функціональний підхід до аналізу системи управління структурою капіталу підприємства є розумним і науково обґрунтованим.

Ми стежимо за загальним фінансовим станом українських підприємств і надаємо поради щодо управління капіталом і оптимізації структури капіталу на основі фінансового стану компаній. Рекомендується розробити фінансову стратегію для формування оптимальної структури капіталу, враховуючи фактори ризику та економічну невизначеність, а також створити модель для визначення факторів, які впливають на управління структурою капіталу. Це гарантує покращення структури капіталу компанії [11, с. 186].

Визначення основних завдань, необхідних для досягнення стратегічних цілей підприємства, є ключовим етапом побудови системи управління структурою капіталу. Такими завданнями є:

- забезпечення достатнього рівня капіталу відповідно до цілей розвитку підприємства;
- забезпечення ефективного розподілу капіталу;
- максимізація ефективності структури капіталу;
- гарантування максимального прибутку при мінімальному фінансовому ризику;
- гарантування мінімального фінансового ризику при певному рівні прибутку;
- надання можливості швидкого реінвестування капіталу, якщо внутрішніх та зовнішніх умов діяльності компанії зміняться;
- забезпечення підвищення вартості підприємства шляхом визначення найкращих пропорцій компонентів структури капіталу;

- забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його інвестиційної привабливості;
- аналіз та аудит діяльності компанії з урахуванням змін у структурі капіталу;
- створення системи для відстеження стану підприємства в разі зміни структури капіталу, щоб підтримувати його на певному рівні відповідно до певних критеріїв (фінансової стійкості, рентабельності).

Таким чином, необхідно створити певну пропорцію власного та позикового капіталу, щоб створити оптимальну структуру капіталу компанії. Це сприятиме максимізації норми прибутку на капітал, вартості підприємства, вартості акцій і рівня доходності, одночасно знижуючи вартість залучення капіталу, рівень ризику діяльності підприємства та загальну вартість капіталу [11, с. 187].

Для кожного етапу розвитку компанії використовуються різні джерела формування капіталу. Наприклад, власний капітал використовується на етапі зародження, банківські кредити використовуються на етапі молодості, для швидкого зростання характерні векселі, облігації, кредитні ноти, єврооблігації та синдиковані кредити. На етапі юності – інвестори, і перше публічне розміщення акцій використовується на етапі розквіту.

Банківські кредити широко використовуються, оскільки їх легко отримати. Векселі є невід'ємним елементом фінансування виробництва, роблять комерційний кредит доступним і прискорюють оборотність ресурсів. Крім того, вартість цього джерела фінансування недостатньо висока і залежить від відносин компанії з її діловими партнерами. Облігації, єврооблігації та синдиковані позики характеризуються складними механізмами залучення та залежать від вартості обслуговування фінансових посередників.

Для збереження своїх позицій на ринку сучасні бізнес-структури повинні мати науково обґрунтовану систему формування капіталу, легітимний відбір джерел капіталу, здійснювати не лише виробничу, а й інвестиційну діяльність. Оскільки основним надійним способом залучення коштів для формування

капіталу є випуск акцій та інших цінних паперів, то можна відразу впливати на його параметри, особливо на інвестиційну привабливість акцій [11, с. 188].

Залучення інвестицій дає можливість вивести розвиток продуктивних сил на новий рівень, забезпечуючи при цьому максимальну ефективність використання капіталу.

Випуск облігацій є додатковим способом залучення капіталу на фондовому ринку. Це тому, що випуск облігацій теоретично може вирішити фінансові проблеми компанії, не змінюючи структуру капіталу. Тим не менш, у такому випадку умови випуску боргових зобов'язань повинні приваблювати інвесторів. Крім того, кошти, отримані за допомогою випуску облігацій, є типом позики, тому їх повернення має високий ризик у період нестабільної економічної ситуації [11, с. 191].

Також існує можливість збільшити власний капітал шляхом накопичення або «консервації» нерозподіленого прибутку. Це досягається шляхом зменшення відрахувань на невиробничі цілі та розподілу чистого прибутку в резервний фонд.

Як показав аналіз структури капіталу компанії «Віойл-Зерно», вона характеризується проблемою зменшення власного капіталу за рахунок прибутку.

ТОВ «Віойл-Зерно» може вирішити свої проблеми шляхом прискорення оборотності капіталу, впровадження системи фінансового планування, оптимізації структури капіталу, покращення управління майном і впровадження заходів для покращення контролю фінансової діяльності.

Збільшення обсягів реалізації та зниження витрат є основними цілями компанії «Віойл-Зерно» щодо максимізації прибутку.

Підприємства можуть збільшити прибуток від реалізації своєї продукції шляхом прискорення оборотності капіталу. Це включає наступне:

- скорочення тривалості виробничого циклу за допомогою впровадження новітніх технологій, механізації та автоматизації процесів виробництва, максимальне використання виробничих можливостей, матеріальних і трудових ресурсів;

- покращити процеси збуту продукції компанії, пришвидшити відвантаження та підготовку розрахункових документів;
- скоротити час, необхідний для знаходження коштів у дебіторській заборгованості;
- покращення якості продукції та послуг, що збільшує конкурентоспроможність компанії та привертає увагу замовників;
- зменшення виробничих витрат і браку;
- проведення маркетингових досліджень з метою просування продукції.

Значна частка дебіторської заборгованості є одним із зазначених вище заходів, але водночас важливою проблемою для компанії. Це означає, що компанія надає покупцям комерційний кредит, а також передає частину свого доходу клієнтам. У разі затримки платежів компанія сама змушена збільшити кредиторську заборгованість, щоб продовжувати працювати.

Застосування ефективної фінансової політики щодо управління дебіторською заборгованістю означає:

- контролювати розрахунки з дебіторами за відстроченою та простроченою заборгованістю;
- зменшити дебіторську заборгованість на суму безнадійних боргів;
- нагляд за дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- оцінка можливостей рефінансування заборгованості, факторингу, форфейтингу та продажу дебіторської заборгованості;
- оцінити можливу дебіторську заборгованість за товарним кредитом та за передплатою;
- розробка стандартів для ведення розрахунків з контрагентами;
- створити систему знижок для більш швидкої оплати,;
- використання векселів та цінних паперів для оплати дебіторської заборгованості;
- збільшити різноманітність клієнтів, щоб зменшити ризик несплати.

Для оптимізації структури капіталу підприємства повинні підвищити ефективність своєї діяльності.

На нашу думку, найважливішими факторами підвищення ефективності діяльності підприємства є такі:

- використання сучасних технологій;
- стан обладнання та устаткування, продуктивність яких залежить від використання нових технологій, а також від терміну експлуатації, завантаженості та ремонтно-технічного обслуговування;
- оптимізація управління запасами, щоб продукція була менш матеріаломісткою;
- рівень підготовки та ділові якості працівників;
- розумне розподілення обов'язків;
- система стандартів управління та методів праці, яка може змінюватися в залежності від ситуації;
- стиль управління, професійна компетенція та ділова етика управлінського персоналу підприємства;
- підвищення продуктивності праці завдяки мотиваційному механізму та позитивному робочому середовищу;
- механізми, спрямовані на створення відповідних організаційних умов для функціонування підприємств;
- політика уряду, яка впливає на суспільне виробництво;
- інфраструктура, яка забезпечує достатній рівень розвитку мережі різних інституцій, пов'язаних із виробництвом і ринком.

Диференціація виробництва може бути основним заходом, спрямованим на вдосконалення системи управління капіталом та його структури. Це дозволить використовувати основні фонди, які зараз не беруть участі у виробництві.

Реорганізація активів, використання зворотного лізингу, надання в оренду основних фондів, які не використовуються у виробничому процесі, або продаж низьковартісних структурних підрозділів можуть покращити фінансовий стан компанії. Варто зменшити кількість дебіторів, які не можуть заплатити за надані товари (послуги, роботи). Розробка гнучкої цінової політики сприяє збільшенню

прибутку, а створення резервного капіталу дозволяє погасити кредиторську заборгованість у разі кризи.

Тим не менш, важливо підкреслити, що не існує єдиного способу покращити фінансові результати компанії. Підприємства та їхні стратегічні цілі визначають комплекс заходів [11, с. 195].

Стратегічні орієнтири формування ефективної системи управління структурою капіталу підприємства включають в себе низку ключових принципів, які допомагають досягти оптимального рівноваги між власним та залученим капіталом. Ось декілька таких орієнтирів:

1) цільова структура капіталу: перший крок - визначити бажану структуру капіталу підприємства, тобто той співвідношення між власним та залученим капіталом, який відповідає стратегічним цілям компанії. Ця цільова структура може залежати від галузі, ринкових умов та стратегії росту;

2) фінансовий аналіз та оцінка ризиків: підприємство повинно проводити ретельний фінансовий аналіз та оцінку ризиків (аналіз ліквідності, рентабельності тощо) для визначення оптимальної структури капіталу;

3) політика розподілу прибутку грає важливу роль у формуванні структури капіталу. Підприємство повинно визначити, який відсоток прибутку слід використовувати для реінвестиції в розвиток бізнесу;

4) довгострокове фінансування: управління довгостроковими зобов'язаннями, такими як облігації та позики, важливо для структури капіталу;

5) диверсифікація та залежність від джерел: потрібно розглядати можливості залучення капіталу з різних джерел, щоб зменшити ризик та залежність від конкретних кредиторів або інвесторів. Диверсифікація дозволяє підприємству бути більш стійким до змін на ринку;

6) постійний моніторинг та корекція: структура капіталу підприємства повинна підлягати постійному моніторингу і, за необхідності, корекції відповідно до змін в умовах ринку, фінансового стану та стратегічних цілей;

7) залучення фінансових консультантів: важливо враховувати можливість користування послугами консультанта, який може надати компетентну

експертизну думку щодо оптимальної структури капіталу та використання фінансових інструментів.

Висновок до 3 розділу

Роль капіталу в економічному розвитку підприємств, забезпечення задоволення інтересів держави, власників та працівників, визначення капіталу як основного об'єкта управління фінансами підприємств та забезпечення його ефективного використання є найважливішими завданнями фінансового менеджменту.

Кожне підприємство прагне до ефективного управління своїм капіталом і його структурою, тобто досягнення такого балансу внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, який позитивно впливає на досягнення стратегічних цілей.

Як засіб покращення становища вітчизняних підприємств слід зробити акцент на податкових пільгах, які дозволяють реінвестувати вивільнені прибутки для подальшого розвитку. Важливою є податкова політика, спрямована на залучення приватних компаній до інноваційного розвитку та модернізації. Потрібна система правових заходів з боку держави, спрямованих на кредитну підтримку вітчизняних товаровиробників, особливо у капіталомістких галузях та інноваційних типах малого та середнього підприємництва. Водночас важливо покращувати внутрішній інвестиційний клімат, залучати іноземний капітал, створювати спільні підприємства та брати участь у масштабних спільних проектах. Економіка потребує серйозної модернізації інфраструктури, що підвищить інвестиційну привабливість країни та значно збільшить зайнятість і сукупний попит.

ВИСНОВКИ

Капітал підприємства – це гроші, що знаходяться в розпорядженні підприємства і використовуються для підтримки його діяльності. Капітал поділяється на власний і позиковий, кожен з яких має свої характеристики, переваги та недоліки, які впливають на роботу компанії.

Для успішного здійснення своєї діяльності підприємство повинно володіти достатнім капіталом, який служить основою для створення та розвитку підприємства, а також забезпечує інтереси держави, власників і персоналу протягом усього процесу функціонування підприємства.

Управління структурою капіталу є важливою частиною управлінської політики підприємства, яка безпосередньо впливає на формування та використання капіталу, а також на формування найкращої структури капіталу, яка визначає платоспроможність і фінансову стійкість. Структура капіталу впливає на рентабельність активів і капіталу, а також створює ідеальне співвідношення прибутковості та ризику під час розвитку бізнесу. Таким чином, кожна компанія повинна розробити стандарти управління структурою капіталу. Тому кожна компанія повинна розробити політику управління структурою капіталу, яка максимізує ринкову вартість компанії.

Дипломна робота, присвячена темі «Оптимізація структури капіталу підприємства» виявилася надзвичайно важливою та актуальною в контексті фінансового управління сучасними підприємствами. В процесі роботи над цим дослідженням було проведено глибокий аналіз теоретичних підходів та емпіричних даних, спрямованих на вивчення факторів, що впливають на вибір структури капіталу, а також на розробку практичних рекомендацій щодо оптимального розміщення фінансових ресурсів на підприємствах.

Процес ефективного використання капіталу підприємства є складним і включає фінансові вигоди для суспільства, власників і працівників підприємства. Для більш об'єктивної оцінки цього процесу було б корисно розрахувати показники фінансової стійкості та рентабельності, а потім визначити тенденції

зміни кожного з цих показників. Цілком однакова тенденція значень показників рентабельності та фінансової стійкості свідчить про те, що капітал компанії використовується ефективно.

Особливості формування структури капіталу було розглянуто на прикладі ТОВ «Віойл-Зерно», яке надає послуги сертифікованого зернового складу.

Оцінивши структуру капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки, в роботі було з'ясовано, що на досліджуваному підприємстві спостерігається концентрація високої частки власного капіталу в загальній структурі майна підприємства протягом аналізованого періоду. Проте, у 2022 році значно збільшилася кредиторська заборгованість, що серйозно впливає на структуру капіталу і несе ризики, в разі неефективного управління боргом.

Провівши аналіз динаміки капіталу ТОВ «Віойл-Зерно» за 2018-2022 роки, в роботі було з'ясовано, що розмір загального капіталу підприємства в 2022 році збільшився порівняно з 2018 роком. На зміну розміру загального капіталу підприємство вплинуло збільшення величини як власного, так і залученого капіталу. При цьому, підприємство зберігало високе значення фінансової стійкості. Це свідчить про здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел.

Фінансова стійкість підприємств, що використовують лише власний капітал є високою. Однак відсутність додаткових активів обмежує динаміку розвитку. Використовуючи позиковий капітал, підприємство може мати кращі можливості для зростання фінансової рентабельності.

Керівництву ТОВ «Віойл-Зерно» слід розглянути можливість використання довгострокового кредитування задля оновлення устаткування, покращення умов зерноскладищ та їх розширення, що сприятиме збільшенню доходу від реалізації. Задовільна структура капіталу підприємства забезпечує безперешкодне використання залученого капіталу. Проте, позикові кошти варто спрямовувати на обґрунтовані цілі, які принесуть дохід у майбутньому.

Компанія також могла б збільшити власний капітал за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку шляхом зменшення відрахувань на

невиробничі цілі або за рахунок розподілу чистого прибутку до резервного фонду. Однак, як показує аналіз структури капіталу ТОВ «Віойл-Зерно», збільшення власного капіталу за рахунок прибутку є нагальним питанням для компанії.

Для вирішення виявлених проблем ТОВ «Віойл-Зерно» можна запропонувати заходи щодо прискорення оборотності капіталу, впровадження системи фінансового планування, оптимізації структури капіталу, вдосконалення процесів управління майном та покращення контролю за фінансовою діяльністю.

Можливі шляхи збільшення доходу включають в себе:

- використання нових технологій, скорочення тривалості виробничого циклу, механізацію та автоматизацію процесів, максимальне використання виробничих потужностей, матеріальних і трудових ресурсів;
- підвищення ефективності реалізації своєї продукції, прискорення відвантаження продукції та обробки платіжних документів;
- скорочення часу на обробку дебіторської заборгованості;
- зниження собівартості продукції.

Значна дебіторська заборгованість є одним із зазначених вище заходів і одночасно важливою проблемою для компанії. Це означає, що компанія надає покупцям комерційний кредит, а також передає частину свого доходу клієнтам. Компанія сама змушена збільшити кредиторську заборгованість, щоб продовжувати працювати, якщо платежі затримуються.

Застосування ефективної фінансової політики для управління дебіторською заборгованістю повинно включати:

- управління розрахунками з дебіторами щодо простроченої та сумнівної дебіторської заборгованості;
- управління співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості
- оцінка потенціалу рефінансування боргу, факторингу, форфейтингу та продажу дебіторської заборгованості;

- визначення можливого обсягу ліквідних активів за рахунок дебіторської заборгованості на основі товарних кредитів та періодичних закупівель;

- розробка систем знижок за своєчасну оплату, аналіз їх переваг та недоліків;

- диверсифікація клієнтів для зменшення ризику несплати.

Для того, щоб сформувати оптимальну структуру капіталу, необхідно підвищити операційну ефективність підприємства, в той час як оптимізована структура капіталу може підвищити ефективність діяльності підприємства.

Основними факторами, що підвищують ефективність підприємств виступають:

- впровадження новітніх технологій;

- стан обладнання та приміщень (продуктивність обладнання залежить не лише від використання новітніх технологій, але й від ремонту та обслуговування, завантаженості та терміну служби);

- матеріали та енергія (раціоналізація управління запасами матеріальних ресурсів, зниження енергоємності продукції);

- державна соціально-економічна політика, що впливає на суспільне виробництво.

Зміцнення фінансово-економічного стану підприємств можливе через реорганізацію активів, використання зворотного лізингу, передачу в оренду основних засобів (не задіяних у виробничому процесі), продаж структурних підрозділів з низькою рентабельністю. Скорочення витрат за рахунок оптимізації чисельності працівників збільшує вільний грошовий потік. Крім того, розробка гнучкої цінової політики забезпечить зростання прибутку та створить резервний фонд, який дозволить компанії погасити кредиторську заборгованість у випадку кризи.

Тим не менш, слід підкреслити, що не існує єдиного способу покращити фінансові результати компанії. Підприємства та їхні стратегічні цілі визначають комплекс заходів.

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1) структура капіталу підприємства є ключовим аспектом фінансового управління та має значущий вплив на його фінансовий стан та конкурентоспроможність;

2) вибір структури капіталу повинен бути обґрунтованим та залежати від ряду факторів, включаючи тип діяльності підприємства, ринкові умови, фінансові можливості та ризики;

3) оптимізація структури капіталу передбачає пошук балансу між власним та позиковим капіталом з метою максимізації вартості підприємства та мінімізації фінансових витрат;

4) застосування методів фінансового аналізу та моделей оцінки ризиків дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані рішення щодо структури капіталу;

5) ефективне управління структурою капіталу допомагає підприємствам підвищувати їхню стійкість до економічних коливань та забезпечувати сталість прибутковості.

Завдяки дослідженню, виконаному в рамках цієї дипломної роботи, стає очевидним, що оптимізація структури капіталу є необхідною умовою успішного функціонування підприємств в умовах сучасної економіки. Таким чином, результати цієї роботи можуть бути корисними для керівника досліджуваного підприємства, фінансового відділу та всіх зацікавлених сторін, які прагнуть покращити фінансове управління і досягти стійкого розвитку даного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова Ю. В. Управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Ю. В. Алескерова, О. Г. Червань // Інфраструктура ринку. – 2019. – Вип. 33. – С. 265–271. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2019_33_41 (дата звернення: 18.11.2023).
2. Беренда Н. І. Управління структурою капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Н. І. Беренда, Т. Ю. Редзюк, К. В. Ворона // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 19(1). – С. 14–18. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19\(1\)__5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19(1)__5). (дата звернення: 18.11.2023).
3. Бутинець Ю.Ф. Економічна сутність капіталу: історичний вимір / Ю.Ф. Бутинець // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2013. – № 1(51). – С. 38–41.
4. Воля Н. В., Могилова А. Ю. Проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Н. В. Воля, А. Ю. Могилова // Молодий вчений – 2014. – № 6(09). – С. 94–97. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/6/23.pdf> (дата звернення: 18.11.2023).
5. Гарасим П. М. Власний капітал підприємства як об'єкт обліково-аналітичної діяльності [Електронний ресурс] / П. М. Гарасим, Н. О. Лобода // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2015. – Вип. 12(1). – С. 67–73. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2015_12\(1\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2015_12(1)__11). (дата звернення: 18.11.2023).
6. Герчанівська С. В. Управління власним капіталом підприємства. [Електронний ресурс] / С. В. Герчанівська // Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня народження). : Зб. тез доп. Всеукр. науково-практ. онлайн-конф., Київ, 22 лют. 2022 р. – С.

407. – Режим доступу:
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u209/zbirnik_tez_dopovidey_22.02.22_r_0.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
7. Гончаренко А.С. Економічний зміст поняття «капітал підприємства». / А.С.Гончаренко // Авіація, промисловість, суспільство : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю КЛК ХНУВС, Кременчук, 14 трав. 2020 р. – С. 91–94.
8. Гуня В.О. Визначення сутності власного капіталу та особливості його обліку у сучасних умовах господарювання. [Електронний ресурс] /В. О. Гуня // Сталий розвиток економіки. – 2016. – № 4. – Режим доступу: https://unier.km.ua/images/uploads/_4_2016.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
9. Денищук Л. Ефективність управління капіталом підприємства. Сучасні питання економіки та фінансів [Електронний ресурс] / Л. Денищук // Збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної конференції. Київ, 30 жовтня 2019 р. – КНЕУ, 2019 – 275 с. Режим доступу: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/CHastina-1.pdf> (дата звернення: 18.11.2023)
10. Дєєва Н. Управління корпоративними фінансами / Н,М Дєєва, В. Олійник, Т. Григораш ; ред. Н. Дєєва. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2006. – 198 с.
11. Домбровська С.О., Лапіна І.С. Структура капіталу підприємства: сучасні проблеми та парадигма розвитку : монографія / С.О. Домбровська, І.С. Лапіна – Харків : «Діса плюс». – 2020. – 256 с.
12. Домбровська С. О. Оптимізація структури капіталу підприємства в умовах невизначеності економічного середовища [Електронний ресурс] / С. О. Домбровська // Науковий погляд: економіка та управління. – 2019. – № 1. – С. 100-107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_1_16. (дата звернення: 18.11.2023)
13. Єгорова О. В. Економічний аналіз / О. В. Єгорова, Л. О. Дорогань-Писаренко, Ю. М. Тютюнник. – Полтава : РВВД ПДАА, 2018. – 290 с.
14. Зборовська Ю.О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення

- суті капіталу. /Ю.О. Зборовська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 7. – С. 35–39.
- 15.Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2014. – Вип. 4. – С. 153–156. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2014_4_34. (дата звернення: 18.11.2023)
- 16.Карпенко О. О. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / О. О. Карпенко, І. І. Семиволос // Водний транспорт. – 2013. – Вип. 1. – С. 71–75. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2013_1_14. (дата звернення: 18.11.2023)
- 17.Катеринчук Ю. Власний капітал споживчого товариства як об'єкт управління та обліку [Електронний ресурс] / Ю. Катеринчук //Збірник студентських наукових праць Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Випуск XIX. – Чернівці. – 2016. – С.384 – Режим доступу:http://chtei-knteu.cv.ua/ua//content/download/nayka/zbirnik_stud/zbirnyk_XIX.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
- 18.Комазов П. В. Управління структурою капіталу підприємства [Електронний ресурс] / П. В. Комазов, Т. С. Вакуленко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 4(1). – С. 99–103. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_4\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_4(1)_22). (дата звернення: 18.11.2023)
- 19.Кравцова А.М. Критерії ефективності процесів використання фінансових ресурсів підприємства. / А.М. Кравцова // Проблеми управління підприємництвом у сучасних умовах: всеукр. наук.-практ. конф., 9-12 лист. 2005 р. – Ч. 1. – С. 34–35.
- 20.Ковальчук І. В. Основні етапи управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Ковальчук, В. К. Шевчук // Формування

- ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6. – С. 50–53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_6_14. (дата звернення: 18.11.2023)
21. Кочкодан В.Б. Сутність капіталу з позицій фінансового менеджменту та економічного ресурсу [Електронний ресурс] / В.Б. Кочкодан // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 294-297. – Режим доступу: https://unier.km.ua/pdf/_2_2012.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
22. Круш П.В., Клименко О.В., Подвігіна В.І., Гулевич В.О. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства / П.В. Круш, О.В. Клименко, В.І. Подвігіна, В.О. Гулевич. – Київ : ЦУЛ, 2018 – 328 с.
23. Ловінська І. Г. Сутність власного капіталу підприємства з позицій обліку [Електронний ресурс] / І. Г. Ловінська // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – Вип. 20. – С. 328–333. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2012_20_41. (дата звернення: 18.11.2023)
24. Лубкей Н.П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. [Електронний ресурс] / Н.П. Лубкей // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2019. – Т. 1. № 1. – С. 38-45. – Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf> (дата звернення: 18.11.2023)
25. Микитенко А. М. Формування системи управління власним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Микитенко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2015. – Т. 21, № 1. – С. 93–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_1_14. (дата звернення: 18.11.2023)
26. Міщук Є. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення [Електронний ресурс] / Є. В. Міщук, В. В. Міщенко // Агросвіт. – 2015. – № 24. – С. 46–49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_24_10. (дата звернення: 18.11.2023)
27. Олександренко І. В. Управління власним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Олександренко // Економічний форум. – 2016.

- № 3. – С. 211-216. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_3_32. (дата звернення: 18.11.2023)
- 28.Патута О.С., Пришко К.Є. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. [Електронний ресурс] / О.С. Патута, К.Є. Пришко // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 2. – С. 323-327. – Режим доступу:
https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/58.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
- 29.Пенькова С. Є. Політика управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / С. Є. Пенькова, Г. Мазур // «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» : матеріали VIII Всеукр. науково-практ. конф., Київ, 2 груд. 2020 р. – Київ, 2020. – С. 259. – Режим доступу:
https://feu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/KFE/2021/zb_tez_dop_2122020.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
- 30.Пилипенко К. А. Організаційні засади та економічний зміст капіталу підприємства для цілей бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / К. А. Пилипенко, А. С. Сінельнікова // «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» : Матеріали III Всеукр. науково-практ. інтернет-конф., Полтава, 31 берез. 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 474. – Режим доступу:
<https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6be12d4b-1ff5-42b4-8386-ed23731f3f7/content> (дата звернення: 18.11.2023).
- 31.Пігуль Н.Г. Теоретичні засади управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Н.Г. Пігуль, Н.А. Дехтяр, Є.І. Пігуль // Гроші, фінанси, кредит. – 2020. – Вип. 48. – С. 251–256. – Режим доступу:
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87252/1/Dekhthiar_equity.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
- 32.Погріщук Г. Б. Власний капітал підприємства: сутність і особливості

- формування в Україні [Електронний ресурс] / Г. Б. Погріщук, Р. Є. Волощук // Економіка та держава. – 2020. – № 7. – С. 16–23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2020_7_4. (дата звернення: 18.11.2023).
33. Польова О. Л. Оцінка ефективності управління власним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / О. Л. Польова, А. С. М'яковська // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 8. – С. 27–34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_8_5. (дата звернення: 18.11.2023).
34. Рибіцька А. В. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації позикового капіталу / А. В. Рибіцька // Фінансовий простір. – 2014. – № 2. – С. 144-148..
35. Рябикіна К. Г. Вимірювання ефективності управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / К. Г. Рябикіна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 3. – С. 253–259. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_3_40. (дата звернення: 18.11.2023).
36. Рубаха М.В., Овчар О.А. Теоретичні аспекти політики управління власним капіталом підприємства / М.В. Рубаха, О. А. Овчар // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2015. – Т. 20, Вип. 3. – С. 142–145.
37. Савельєва Т.М. Напрямки удосконалення управління капіталом підприємства / Т.М. Савельєва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2014. – Т. 10, № 3. – С. 191–196.
38. Савчук А.Ю. Власний капітал підприємства і його формування [Електронний ресурс] / А.Ю. Савчук // Вінницький національний технічний університет – Режим доступу: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17120/2443.pdf;jsessionid=3BC79C88B81E0C2E03B4F733935B801C?sequence=3> (дата звернення: 18.11.2023).
39. Сарапіна О. А. Управління власним капіталом підприємства [Електронний

- ресурс] / О. А. Сарапіна, Т. В. Шептіка // Молодий вчений. – 2015. – № 1(2). – С. 53-57. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_1\(2\)__14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_1(2)__14). (дата звернення: 18.11.2023).
40. Семенов А. Г. Оптимізація структури капіталу підприємства за критерієм максимізації його рентабельності [Електронний ресурс] / А. Г. Семенов, О. В. Ярошевська // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2014. – № 5. – С. 117–128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2014_5_23. (дата звернення: 18.11.2023).
41. Серік Ю. В. Сутність управління капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Ю. В. Серік, І. В. Кучерук // Економіка і управління. – 2016. – № 2. – С. 96–103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2016_2_17. (дата звернення: 18.11.2023).
42. Сілакова Г. В. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Г. В. Сілакова, О. М. Петухова // Інтелект XXI. – 2018. - № 3. – С. 101–105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_3_23. (дата звернення: 18.11.2023).
43. Сніжко Л. Л. Формування та використання нерозподіленого прибутку як основної складової власного капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Л. Л. Сніжко, А. Е. Чорна // Вісник [Національного транспортного університету]. - 2011. - № 24(1). - С. 402-406. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2011_24\(1\)__99](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2011_24(1)__99). (дата звернення: 18.11.2023).
44. Стойко О. Я. Фінанси / О. Я. Стойко, Д. Дема ; ред. О. Стойко. – 2017. – 406 с.
45. Тюннікова К. В. Порівняльна характеристика категорії «власний капітал» за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / К.В. Тюннікова, О.С. Квачан // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська наука 21 століття-2011» – Вип. 5. – С. 48 – 54. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream->

- download/123456789/62852/7/Tiunnikova_Kvachan.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
46. Ушеренко С. В. Управління капіталом підприємства: напрями оптимізації структури [Електронний ресурс] / С. В. Ушеренко, М. В. Ляшенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 127–131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_5_30 (дата звернення: 18.11.2023).
47. Харчук С.А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / С.А. Харчук // Економіка та держава. – 2015. – № 6. – С. 110–113. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/26.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
48. Черниш С.С. Економічний аналіз / С.С. Черниш – Київ : ЦУЛ, 2019. – 312 с.
49. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства / Г. О. Швиданенко, Н.В. Шевчук – Київ : КНЕУ, 2017. – 440 с.
50. Шкода М.С., Закордонець Р.М. Теоретичні основи економічної сутності понять «капітал підприємства» та «структура капіталу підприємства» / М.С. Шкода, Р.М. Закордонець // Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., 30 березня 2017 р. – Київ : КНУТД, 2017. – С. 283-290.
51. Школьник І.О., Безбабіна А.С. Теоретичні підходи до трактування поняття капіталу підприємства та його структури на сучасному етапі розвитку фінансової науки [Електронний ресурс] / І.О. Школьник, А. С. Безбабіна // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2014. – № 30. – С. 24-28. – Режим доступу: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/8530a669-488e-4020-9489-df1fe2df8f32/content> (дата звернення: 18.11.2023).
52. Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства [Електронний ресурс] / О.Д. Щербань, О.І. Невдачина // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Вип. 3(14).

– С. 284-289. – Режим доступу:
http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/49.pdf (дата
18.11.2023). звернення: